ЁШ ЛЕНИНЧИ

Ўзбекистон комсомол-ёшлари рўзномаси

1991 йил
2 февраль
Шанба
№ 19 (13.705).

Баҳоси:
Обуначига — 6 тийин.
Сотувга — 10 тийин.

• АССАЛОМУ АЛАЙКУМ, АЗИЗ МУШТАРИЙ! السلام عليكم، عزيز موشترى ! •

ЖАМОАТ БИРЛАШМАЛАРИ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУН АМАЛДА

Жамоат бирлашмалари тўғрисидаги СССРнинг янги Қонунига мувофиқ жамоат ташкилотларининг уставлари рўйхатга олиш ва уставда белгиланган тартиб ва қоидаларга амал қилинишини устидан назорат ўрнатиш вазифаси тегишли Адлия вазирлиги ва унинг жойлардаги маҳаллий органларига юклатилган.

Шу муносабат билан Ўзбекистон ССР Адлия вазирлигига ва унинг жойлардаги бошқармаларига кўплаб фуқаролар қайси бирлашмалар устави рўйхатга олинади, қачон, қаерда, қайси тартибда деган саволлар билан мурожаат қилмоқдалар.

Аввало шуни таъкидлаш зарурки, амалга кирган янги Қонунга асосан жамоат бирлашмалари фуқароларнинг ихтиёрий равишда ўзларининг сиёсий, иқтисодий, ижтимоий, маданий ҳуқуқ ва эркинликларини рўёбга чиқариш, ҳимоя қилиш ва уларни амалга ошириш мақсадида уюшган бирлашмалардир. Улар қаторига сиёсий партиялар, касаба уюшмалари, хотин-қизлар, ветеранлар, ногиронлар, ёшлар ва ўсмирлар бирлашмалари, илмий-техникавий, маданий-оқартув, спорт-бадантарбия ва соғлиқни сақлаш бўйича бирлашмалар, ижодий уюшмалар, фондлар, марказлар, ҳамюртлар ташкилотлари ва бошқа уюшмалар киради.

Қонунга мувофиқ турли ширкатлар (кооперативлар), асосий фаолияти фойда олиш билан боғлиқ бўлган ташкилотлар ҳамда диний ташкилотлар Адлия вазирлиги томонидан ва унинг жойлардаги бирлашмалари томонидан устави рўйхатга олинмайди ва бирлашмалар қаторига кирмайди.

Янги Қонунга асосан иттифоқ миқёсида ёки қўшилик жумҳуриятлар миқёсида фаолият кўрсатувчи жамоат бирлашмаларининг устави, халқаро бирлашмаларнинг уставлари СССР Адлия вазирлиги томонидан рўйхатга олинади.

Жумҳуриятимиз миқёсида фаолият кўрсатувчи жамоат бирлашмалари, икки ва ундан ортиқ жумҳурият миқёсида фаолият кўрсатувчи, лекин раҳбарияти Ўзбекистон ҳудудида жойлашган жамоат бирлашмаларининг уставлари Ўзбекистон Адлия вазирлиги томонидан рўйхатга олинади. Раҳбарияти жумҳуриятимиз ҳудудида жойлашган халқаро жамоат ташкилотларининг устави ҳам жумҳурият Адлия вазирлиги томонидан рўйхатга олинади.

Фаолияти доираси бир вилоятни, ноҳия, шаҳарни, қишлоқни ёки икки ва ундан ортиқ ноҳия, шаҳар, посёлка, қишлоқни ўз ичига оладиган жамоат ташкилотларининг уставлари халқ депутатлари тегишли вилоят, Тошкент шаҳар Шўроси ижроия қўмиталарининг адлия бошқармалари томонидан рўйхатга олинади.

Ҳозирги кунда жамоат ташкилотларининг уставларини рўйхатга олиш тартиби, уставга риоя қилинишини назорат қилиш қоидалари ишлаб чиқилмоқда. Яқин кунларда бу тартиб ва қоидалар Ўзбекистон ССР Вазирлар Маҳкамаси томонидан маъқулланади ва матбуотда эълон қилинади.

Амалдаги янги Қонунга мувофиқ жамоат ташкилоти уставини тасдиқлаган ташкилий йиғилиш (съезд, конференция)дан кейин бир ой ичида нотариал тартибда расмийлаштирилган уставнинг, йиғилиш қарорининг нусхалари икки нусхани, қонунда кўрсатилган бошқа ҳужжатлар билан бирга Адлия вазирлигига ёки унинг тегишли маҳаллий бошқармасига ўз уставини рўйхатга олишни сўраган аризаси билан бирга топширилиши шарт.

Адлия вазирлиги ва унинг жойлардаги бошқармалари аризани ва унга илова қилинган ҳужжатларни икки ойлик давомида чуқур ўрганиб чиқади ва уставни рўйхатга олиш ёки олмаслик ҳақида қарор қабул қилади ва бу ҳақда ариза берувчиларга хабар қилади.

Агар жамоат бирлашмасининг устави рўйхатга олинган бўлса, устав рўйхатга олинганлиги тўғрисида белгиланган формада гувоҳнома берилади. Рўйхатга олинган уставга кейинчалик ўзгартиришлар ёки қўшимчалар киритилган бўлса, улар ҳам устави рўйхатга олиш тартибида рўйхатдан ўтказилиши зарур.

Жамоат бирлашмаси уставини рўйхатга олиш учун олинадиган ҳақнинг миқдори Ўзбекистон ССР Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Жамоат бирлашмаларининг уставини рўйхатга олинмаси деган қарор қабул қилинса, бу қарор устидан жамоат ташкилоти жумҳурият Олий судига шикоят қилишга ҳақли.

Жамоат бирлашмалари ўз уставларида кўрсатилган вазифаларини амалдаги қонунларга риоя қилган ҳолда хўжалик ва ишлаб чиқариш фаолияти билан шуғулланишлари мумкин. Ушбу фаолият натижасида олинадиган фойда бирлашманинг уставида кўрсатилган тадбирларга харажат қилинади, холос. Фойдани бирлашма аъзолари ўртасида тақсимлаш мумкин эмас.

Жамоат бирлашмалари ўз мулкига эга бўладилар. Уларнинг тасарруфида бинолар, уй-жой фонди, жиҳозлар, асбоб-ускуналар, маданий-оқартув ва соғлиқни сақлашга мўлжалланган пул маблағи, акциялар, бошқа қимматбаҳо ҳужжатлар ҳамда жиҳозлар бўлиши мумкин.

Жамоат бирлашмалари ихтиёрида бўлган пул маблағларининг тўғри сарфланиши ва уларнинг сарфланиши устидан молия идоралари назорат олиб боради.

Жамоат ташкилоти ўз уставига риоя этишини, вазифаси ва фаолияти уставга амал қилган ҳолда олиб борилаётганлигини шу бирлашма уставини рўйхатга олган Адлия вазирлиги ёки вилоятлар ҳамда Тошкент шаҳри адлия бошқармалари назорат қилиб боради.

Назорат давомида камчиликлар топилса ёки жамоат бирлашмаси уставга риоя этмаётганлиги, унда кўрсатилмаган фаолият билан шуғулланаётганлиги аниқланса, ёки ўз фаолияти билан амалдаги қонунларга зид иш олиб бораётган бўлса, бу жамоат бирлашмаси ёзма тарзда огоҳлантирилади. Агар бу хил камчиликлар, ҳуқуқбузарликлар такрорланса бундай бирлашмани тарқатиб юбориш ҳақидаги масалани кўриш учун судга мурожаат қилинади.

Жамоат бирлашмаларининг уставларини рўйхатга олиш ва улар фаолияти билан боғлиқ бўлган масалалар кўп, уларни келгуси суҳбатларимизда ёритиб ўтамиз.

Ўзбекистон ССР Адлия вазирининг ўринбосари М. ТЕШАБОЕВ.

Улардан ибрат олинг

ТЎЛАГАНОВ МАКТАБИ

МАКТАБДА ёмон ўқимаганман. Нимагадир кимё ўқитувчимиз синфимиздан уч кишини алоҳида таъкидлашни хуш кўрарди. «Учаловидан бошқа биронтанг ҳам олий даргоҳ остонасини ҳатлаб ўтолмайсан» дерди у ҳар дарсида. Учовлон орасида мен йўқ эдим. Муаллимимиз айтган тахмин тўғри чиқди. Мактабни битирган йилимиз уч синфдошимиз толиб бўлди. Мен қайтдим. Ўша-ўша кимё домламизни ёқтирмай қолганман. Балки бу унинг таъбири тўғри чиққанлиги учундир, билмадим. Шу-шу кимёни ҳам жиним суймай қолган.

Шаҳар автобусига ўтириб, Юнусобод даҳаси томон борар эканман, шулар ҳақида ўйладим. Тақдир тақозосига қарангки, ёзадиган мақолам қаҳрамони ҳам кимё муаллими. Ҳали у киши ҳақида оқ қоғозга бирор сатр ҳам битмаган бўлсам-да, баъзи маълумотларни биламан. Аҳрор ака Тўлаганов методист-ўқитувчи. 20 йилдан ошиқ муаллимлик тажрибасига эга. Ўтган йили жумҳурият муаллимлари ўртасида ўтказилган беллашувда «Йилнинг энг яхши ўқитувчиси» унвонини олганлардан бири. Қолипга тушмаган дарслар ўтади.

Аҳрор ака билан суҳбатлашаётиб, шуни англадимки, бу киши бизнинг кимё муаллимимизга бутунлай ўхшамас эканлар. Шу боисданми, гапимиз тез қовушди.

— Янги ўқув йилидан бошлаб мактабимизда махсус синфлар очганмиз, — дейди Аҳрор ака. — Бу синфларга ноҳиядаги иқтидорли болалар жалб этилган. Уларга кимё ва биология фанлари чуқур ўргатилади. Мазкур гуруҳлар Тошкент тиббиёт ҳамда Ўрта Осиё тиббиёт-педиатрия олий билимгоҳлари билан тузилган ҳамкорлик шартномасига асосан фаолият кўрсатмоқда.

Тошкент тиббиёт олий билимгоҳи (ТТОБ) гуруҳида 26 бола. Ўрта Осиё тиббиёт-педиатрия олий билимгоҳи (ЎОТПОБ) да эса 27 нафар ўқувчи фан сир-асрорларини ўрганмоқда. ТТОБ гуруҳи (10-«А» синф) ҳафтада бир кун 8 соат давомида кимёдан махсус программада машғулотлар ўтади. Ҳафтанинг яна бир куни тиббиёт олий билимгоҳида амалиёт билан шуғулланишади. Шу билан бирга биология фани ҳам 4 соат мактабда, яна 4 соат олий билимгоҳда ўтилади.

Махсус гуруҳ ўқувчиларини суҳбатга тортдим.

Отабек РИХСИЕВ: — 7-синфдан бошлаб кимё билан астойдил шуғулланяпман. Бу фан жуда қизиқарли. Ўқитувчимиз Аҳрор ака бўлмаганида билмадим нима бўларди. Кўча чангитиб юрган бўлармидим. У кишининг дарс ўтиш услублари, оддийлиги, ҳаммамиз билан апоқ-чапоқлиги бизни руҳлантиради.

Бахтиёр АЗИМХЎЖАЕВ: —Устозимиз биздан вақтларини ҳеч аямайдилар. Дарсларида ҳеч зерикмаймиз. Доим фан билан машғулмиз. Уларнинг ширин сўзлиги, меҳрибонлиги, билимдонлиги бизга жуда ёқади. Ҳаётда ҳам у кишига ўхшагимиз келади.

Ўқувчи меҳрини қозониш осон эмас. Қолаверса, бу хислат ҳаммага ҳам насиб этавермайди. Ўқувчининг кўнглини тополмасдан, дипломини сандиққа жойлаб, «тентираб» юрганларни биламиз. 20-30 йиллаб маъруза ўқиб, бирон арзирли шогирд тайёрламаган, болалар билан эл бўлолмаган муаллимлар қанча?

Бу томондан Аҳрор аканинг омади келди. Шогирдларига фақат билим бериб қолмасдан, улар қалбига инсонийлик хислатларини ҳам жо эта билди. 16 йилдирки, унинг ўқувчилари жумҳурият олимпиадаларида муваффақиятли иштирок этади. Шу кунгача 30 га яқин ёш кимёгар жумҳурият миқёсида ўтказилган беллашувларда ғолиб чиқиб, унинг номини шарафларга буркади, вилоятларга ёйди. Аҳрор аканинг сабоғини олганлар орасида фан йўлида изланаётган бир қанча кимё фанлари номзодлари, аспирантлар бор.

Аҳрор аканинг энг яхши хислатларидан бири, бу у кишининг изланувчанлиги. Жумҳуриятимизда, қўйингки, иттифоқда бирон янгилик, ўқитиш методи ҳақида эшитиб қолса бўлгани. Унинг тагига етмасдан қўймайди. Қардош жумҳуриятларда, Россияда ҳам унинг сафдошлари бор. Улар билан бордикелди қилади, тажриба алмашади. Бунинг ҳаммаси касбини севганлигидан.

— Тошкент вилоятининг Ғалаба ноҳиясидаги 18-мактабда Валентина Александровна Шиннинг тажрибаси ҳақида эшитиб, ўқув даргоҳига бордим, — дейди суҳбатдошим. — Кимё фанини ривожлантириш, иқтидорли болаларни танлаб олишда Шиннинг болалар билан ишлаш услуби жуда ёқиб қолди. Айни кунларда бу методни ўзлаштириб олганмиз. Қуйи синфларда кимё фанини севувчиларни аниқлаб, уларни ажратиб олишда Шин методи қўл келар экан. Болаларни жалб этиш мақсадида уларга қизиқарли кимёвий реакциялар, енгил лаборатория машқларини ўргатамиз. Шу йўл билан алоҳида гуруҳ тузилиб, уларда юқори синф ўқувчилари машғулотлар ўта бошлайди. Қарабсизки, болалар кимё фани ҳали дарслик программасига киритилмасдан, бу ҳақда анчагина маълумотга эга бўладилар. Кейинчалик эса улардан жумҳурият ғолиблари тайёрланади.

Олмалиқ шаҳридан Светлана Фёдоровна Сафоновичева (18-мактаб), Украинанинг Одесса вилояти Ананьев шаҳридан Гузик (2-мактаб)лар олиб бораётган изланишлар ҳам Аҳрор ака Тўлагановнинг эътиборидан четда қолган эмас. Москва Давлат дорилфунуни профессори Чуранов (у иттифоқ бўйича кимё фанидан ўтказиладиган олимпиадада ҳайъат раиси) билан хат олишиб туради. Кимёга оид неки қўлланмалар бўлса, хоҳ у илмий, хоҳ бадиий бўлсин қўлга киритиш йўлини қилади. Ҳатто хорижда чоп этиладиган кимё янгиликлари ҳам унинг бисотига айланади.

— Ўтган йили **«Йилнинг энг яхши ўқитувчиси» беллашувида 2-ўринни олганингиздан хабаримиз бор. Жумҳуриятда 2-ўринни эгаллашнинг ўзи бўлмаган бўлса керак?**

— Осонликка осонмас. Лекин мени кўпроқ қийнаган нарса бошқа. 200 дан ошиқ муаллим ўз қобилиятини мазкур конкурсда синаб кўрди. Шундан 11 нафари финал беллашувларида иштирок этди. Аммо улар орасида маҳаллий кадрларимиз саноқли. Бор-йўғи 2 киши холос. Рус тилини мукаммал билмаслик уларни бу имкониятдан маҳрум этади. Қолаверса, қишлоқ мактабларида кимё фани бекаму кўст ўргатилади, деб айтолмайман...

Қишлоқ мактаблари. Улар аллақачон сондан чиқиб қолган. Кимдир бу сатрларим учун мени койир. Лекин айтмаслик, бу ҳақда гапирмасликнинг ўзи катта гуноҳ. Пойтахтдаги 273-мактабнинг кимё хонаси, унинг лабораторияси билан чекка қишлоқдаги «илм ўчоғи»ни тенглаштириб бўлмайди, албатта. Бу адолатдан ҳам эмас. Илм-маърифат аввало марказдан, пойтахтдан тарқалади дейишади-ку?! Амалий машғулотлар ўтказиш қишлоқликларга камдан-кам насиб этади. Чунки кимёвий моддаларни, турли ҳажмдаги махсус идишларни, ўқув жиҳозларини топишга ҳамма билим даргоҳларининг ҳам қудрати етавермайди. Мазкур ўқув жиҳозларининг мактаб учун алоҳида ажратилишига келсак, бу бўлмаган гап. Қоғозда бор-у, амалда йўқ. Хўш, ўша кимёвий моддалар топилди ҳам дейлик. Ўзлари мослаштирилган биноларда зўр-базўр ўқишсин-у, қандай қилиб кимёвий реакцияларни синовдан ўтказишсин? Ахир заҳарланиб қолишлари мумкин-ку?! Ҳаво алмаштиргич ускунаси, оқар суви бўлмаган хонада тажрибаларни ўтказиш қатъий ман этилганлигини кимё ўқитувчиларимиз яхши билишади. Шундай экан, қишлоқ ўқувчилари ҳали-вери жумҳурият миқёсига чиқа олмасалар керак.

— **Мактабларимиздаги бугунги таълим-тарбияга қандай қарайсиз?**

— Мактабда илғор ўқитувчиларнинг метод уюшмасини тузиш лозим. Уларга эркинлик берилиши тарафдориман. Иқтидорли болаларни махсус синфларда ўқитиш, касбга йўналтириш ишларини ривожлантириш керак. Юқоридан бўладиган турли буйруқбозликлардан мактабни асраш лозим. Комиссиябозликни ҳам йиғиштирган маъқул. Қаранг, қизиқ-да, ўқитувчига қандай дарс беришни ўргатмоқчи бўлишади. «Техника воситаларидан кўпроқ фойдалан», «Кўргазмали қуролларинг бўлсин», «Конспектни кўрсат»... Бу каби буйруқлар кўр-кўрона берилади, бажармасанг сен айбдорсан. Ахир мен ўзим дарсни қандай ўтсам, самарали бўлишини улардан яхшироқ биламан-ку?! Нега энди болаларни чалғитишим керак.

1964 йили (унда билим даргоҳи Тошкент ноҳиясига қарашли 26-мактаб эди. Уч йилдан бери шаҳар тасарруфида) мактабимизда қаторасига уч йил эксперимент ўтказилди. Экспериментга асосан, қизлар ва ўғил болалар алоҳида ўқитиларди. Жуда яхши самара бераётганди. Нимагадир кейинчалик бу иш тўхтатиб қўйилди. Ҳали ҳам кеч эмас, бу ҳақда жиддий ўйлаб кўриш керак.

Мавлуда ИСМАТОВА, мактаб директори: — Аҳроржонни ўн тўққиз йилдан бери биламан. Изланувчан. Ўзига ва ўқувчиларга нисбатан талабчан. Сидқидилдан ишлайди. Шуни фахр билан айта оламанки, унга ҳали биронта ҳам ўқитувчи тенглашолгани йўқ. У фақат кимё фанидан эмас, адабиётдан ҳам кучли билимга эга. Шеърлар ёзади. Унинг дарсларига биология, адабиёт ўқитувчиларини ҳам таклиф этамиз. Фанларнинг бир-бирига боғлиқлигини шундай ифодалайдики, қойил қолмасдан иложингиз йўқ.

Ўқувчиларни бир кунда саккиз соат (махсус синф назарда тутиляпти) чарчатиб қўймасмикин, деган хавотирда эдим. Йўқ, бекорга чўчиган эканман. Мана шундай олижаноб муаллимларимиз туфайли болаларимиз саводли.

Рихсихон ҒИЕСОВА, лаборант ўқитувчи: — Аҳрорни ўқитганман. Энди эса тажрибалар ўтказишга ёрдам бераяпман. Бутун ноҳия, вилоят мактабларидан келишиб ундан иш ўрганишади.

Абдуваҳоб АБДУҒАФФОРОВ, жумҳурият ўқув-методика маркази катта методисти: — Пойтахтдаги 41-мактабда ҳам иқтидорлилар синфи бор. Аҳрор Тўлаганов ишлари билан яқиндан танишмиз. Жумҳуриятимиздаги махсус синфларни ўқитиш бўйича режалар ишлаб чиқилмоқда. Низомий номидаги Тошкент Давлат муаллимлар олий билимгоҳи билан ҳамкорликда асосий дастур тайёрланаяпти. Шу йили кимё фани бўйича методик тавсиянома нашрдан чиқади. Бунда Аҳрор Тўлагановнинг хизмати беқиёс.

Яқин орада ўқувчи-ёшларга атаб жумҳурият телевидениеси орқали очиқ мулоқот ўтказишни режалаштирганмиз.

Рости, Аҳрор ака Тўлаганов олиб бораётган ишлардан қувондим. У ўтаётган стандарт бўлмаган сабоқларни жумҳуриятга эмас, Иттифоққа кўз-кўз қилса арзийди. Унга ўхшаган фан фидойилари иштирокида турли тадбирлар, семинарлар, учрашувлар уюштирилса, фойдадан холи бўлмас эди. Менга қолса, Аҳрор ака Тўлаганов мактабини очган бўлардим.

БОЛАЛАРНИНГ севимли мураббийси, қадрдон устози Аҳрор ака Тўлаганов ҳузуридан қайтаётиб, менга у кишининг сабоқлари насиб этмаганига ўкиндим.

Муҳаммад АМИН

СУРАТДА: пойтахтдаги 273-мактабнинг новатор ўқитувчиси Аҳрор ака Тўлаганов ўқувчилари даврасида.

МУАЛЛИФ суратга олган.

Шу сонга хабар

Яна бир савобли иш

ПОЙТАХТДАГИ 203-ЎРТА МАКТАБГА АҲМАД ЯССАВИЙ НОМИ БЕРИЛДИ.

Залда маърифатга даъват этувчи қўшиқ янграганда тўпланганлар жимгина тинглашди. Қўшиқнинг сўзи Аҳмад Яссавий ижодига мансуб бўлиб, куйини мактаб ўқитувчиси Ш. Қодиров басталаган.

Мактаб ўқитувчилари ва ўқувчилари илмий-маърифий анжуманга пухта тараддуд кўрдилар. Ушбу тараддуд самараларидан мактаб жамоасигина эмас, «Қизил Шарқ» маҳалласи ва қўшни Катта Қаъни қишлоғидаги ота-оналар, ёш-яланглар ҳам баҳраманд бўлишди. Аввал ҳазил куй-қўшиқ таралди, сўнг Аҳмад Яссавий бой меросини ташаниқ этувчи кичик саҳнавий лавҳалар йиғилганларни ром этди. Ўқувчиларнинг буюк аллома дафн этилган Туркистонга саёҳатлари ҳақидаги адабий томошалари ўзига хос ижодий ҳисобот бўлди.

Кейин... тўпланганлар миллий маданиятимиз тарихига хаёлан саёҳат қилдилар. Тошкент Давлат дорилфунуни профессори, филология фанлари доктори Б. Қосимов, таниқли ёзувчи У. Ҳошимов, ёзувчи Э. Усмон буюк аллома Аҳмад Яссавий бой мероси ҳақидаги ўз мулоҳазаларини билдирдилар. Шоир Омон Матжон А. Яссавийга бағишланган шеърлардан ўқиди.

Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармаси раиси, муфти Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратлари А. Яссавийнинг тасаввуф-софлик тарғиботчиси сифатидаги бой мероси хусусида маълумот берди, анжуман қатнашчиларини тўғри, соф, имонли, иболи бўлишга, миллий анъаналаримиз ва маданиятимиз дурдоналарини қадрлашга даъват қилди.

Илмий-маърифий анжуманни тайёрлашда мактаб ўқитувчилари Э. Камолов, М. Шомаҳмудова, А. Тожихўжаева, М. Акбаровалар савобли иш қилдилар. Шу куни мактабга Аҳмад Яссавий номи берилганини жамоатчилик қувонч билан кутиб олди.

Ж. ХОЛҚОСИМОВ.

Олим ХЎЖАЕВ — 80 ёшда

1991 йилни бекорга тўй йили дейишмаган экан. Негаки, бобокалонимиз Низомиддин мир Алишер Навоий ҳазратларининг 550 йиллик юбилейи ўтадиган ушбу йилда биз халқимизнинг севимли санъаткорлари Шукур Бурхонов, Наби Раҳимов, Зикир Муҳаммаджонов, Яйра Абдуллаева, эл эъзозлаган ижодкор Саида Зуннунова, ҳаммамизнинг севимли шоиримиз бўлган Абдулла Ориповларнинг ҳам муборак ёшларини нишонлаймиз.

Куни-кеча Ҳамза номидаги Ўзбек Давлат Академик драма театри саҳнасида СССР халқ артисти, зиёлиларнинг зиёлиси бўлган марҳум санъаткор Олим ХЎЖАЕВнинг 80 йиллик юбилей кечаси ўтказилди.

Кечада сўзга чиққан театршунос олим Тошпўлат Турсунов, СССР халқ артисти Зикир Муҳаммаджонов, шоир Жамол Камол, Ўзбекистон халқ артисти Турғун Азизовлар устоз санъаткор хотирасини чексиз ҳурмат ва эҳтиром билан ёдга олдилар. Шунингдек, кечада Олим Хўжаев номидаги Сирдарё Давлат театри, Мукаррама Турғунбоева номидаги «Баҳор» Давлат рақс ансамбли, «Ялла» вокал-чолғу ансамбли, Ўзбекистон халқ артисти Ғуломжон Ёқубов ва бир гуруҳ бухоролик санъаткорлар чиқишлар қилиб, томошабинларни бу қутлуғ тантана билан табрикладилар.

Эшитдингизми, ўқидингизми?

● **МАЪЛУМКИ** яқинда СССР Вазирлар Маҳкамасининг қарорига биноан 1961 йил намунасидаги 50 ва 100 сўмлик пуллар алмаштирилди. Куни-кеча Вазирлар Маҳкамасининг навбатдаги мажлисида ана шу муҳим тадбирнинг дастлабки якунлари кўриб чиқилди. СССР Давлат Банки бошқарувининг раиси В. Геращенко берган маълумотга қараганда, пуллар алмашуви муваффақиятли ўтган. 1991 йил 1 январгача муомалада бўлган 50 ва 100 сўмлик пуллар мамлакат бўйича 48 миллиард 199 миллион сўмни ташкил қилган. 25 январгача эса давлат банкаларига 40 миллиард сўмга яқин пул топширилган. 8 миллиард сўм пул эса эгаларида қолиб кетган.

Жумҳуриятимизда ҳам бу тадбирни ўтказишга юксак масъулият билан ёндашилди. Дастлабки маълумотларга қараганда Ўзбекистон бўйича 1 миллиард 150 миллион сўм пул алмаштириш учун топширилган. Мана сизга марказий матбуотнинг бой деб таърифлаётган ва миллионерлар тўлиб-тошган жумҳурияти. 48 миллиардан атиги 1 миллиарди бизга тўғри келяпти. Пулларнинг асл макони қаердалиги энди маълум.

● **«ВОЛОГОДСКОГО КОМСОМОЛЕЦ»** рўзномасининг масъул котиби Сергей Ожигин ўз нашрида Саддам Ҳусайнни ёқлаб мақола эълон қилганди. Бу мақоласи ўзи учун кутилмаган воқеа бўлади деб сира ўйламаганди. Сергейни яна бошқа беш Шўро журналистлари қатори Бағдодга таклиф қилишди. Айтишларича бу ишга шахсан Саддам Ҳусайн ўзи бош қўшганмиш. Ҳозирги кунда у Форс кўрфазидаги уруш майдонидан мақолалар туркумини тайёрламоқда.

● **КПСС** Марказий Комитетининг бўлиб ўтган Пленуми бир қанча қатнашчилари кооператор-ишбилармон А. Тарасовнинг гўё СССР Президенти Курил ороллари тизмасидаги тўртта оролни 200 миллиард доллар эвазига Японияга топширишни кўзда тутадиган махфий битимни Япония ҳукумати билан тузганлиги ҳақидаги гаплари хусусида берган саволлари муносабати билан СССР Президентининг матбуот шўъбаси хабар қиладики, мазкур оролларга тааллуқли ҳеч қандай битим тузилган эмас. Бу сиёсий иғвогарликдан бошқа нарса эмас.

Хабарда таъкидланишича, агар Тарасов атайлаб туҳматдан иборат уйдирмаларни тарқатганлиги учун ошкора кечирим сўрамаса, М. С. Горбачев ўз шаънига айтилган сохта айблар тўғрисидаги масалани кўриб чиқишни тегишли суд идораларига топшириш ниятидадир.

● **ЯНВАРЬ** ойининг сўнгги кунида фуқароларнинг жамғарма банкларига қўйган пул омонатлари 1 февралдан бошлаб қисман қайтариб берилмайди деган миш-мишлар кенг тарқалди.

СССР Жамғарма банки бошқарувининг раиси В. Хоркин қуйидагиларни маълум қилди:

— СССР Вазирлар Маҳкамаси ҳам, СССР Давлат банки ҳам, Жамғарма банки ҳам аҳолининг омонатларини, шунингдек банк сертификатлари ва заёмларни қайтариб беришни тўхтатиш тўғрисида қарор қабул қилмаган, бундай қарорни қабул қилмоқчи ҳам эмас. Мен бугун СССР Молия вазирлигидан телеграмма олдим. Унда тушаётган сўровлар муносабати билан қимматбаҳо қоғозлар муомаласининг одатдаги тартиби тасдиқланган.

Биз, деб давом этди В. Хоркин, 23 январдан бошлаб биринчи ярим йилда Жамғарма банки ва бошқа барча банклар муассасаларида фуқароларнинг омонатларидан нақд пул беришга ойига 500 сўм миқдорида чеклаб қўйиш тўғрисидаги маълум қарорга гина асосланамиз. Бу хусусда ҳам алоҳида ҳолларда: тўй, дафн маросими, чет элга жўнаб кетиш ҳолларида истисно бўлиши мумкин. Одамларда саволлар пайдо бўлаётганлиги муносабати билан жойлардаги ходимларимизга тушунтириш ишларини олиб бориш топширилди.

Ер қимирлади

1 ФЕВРАЛЬ куни эрталаб Тошкент вақти билан 5 дан 4 минут ўтганда жумҳуриятимизнинг кўпгина шаҳар ва қишлоқлари аҳолисини ер ости силкинишлари уйғотиб юборди.

Тошкент сейсмология обсерваториясидан маълум қилишларича, зилзиланинг маркази жумҳурият пойтахтидан 590 километр нарида — Афғонистон ҳудудидадир. Пойтахтда зилзиланинг кучи 4-5 балл, Фарғона водийси шаҳарларида 5 баллга етган. Қаршида 6 балл куч билан ер силкинган.

Одамларнинг нобуд бўлганлиги ва иморатлар бузилганлиги ҳақида хабар йўқ.

Шу сонга хабар

Ўзбек йигитларимизнинг дўппини фақат маъракалардагина кийишларини кўриш жуда оғир. Хориждан келганлар ярашса-ярашмаса хурсанд бўлиб, дўппимизни бошларига қўндириб олсалар-у...

Сиз суратда кўриб турган қиз — Насибахон Акбарова. У Андижон бадиий буюмлар фабрикасининг илғор ишчиларидан бири. «Мен тиккан дўппиларни эркакларимиз яхшиликка кийишсин» — дейди Насиба.

Сураткаш Т. ҒАФУРОВ.

Акс-садо

Бағримиз бутун бўлса...

Тарихшунос Шоди Каримовнинг рўзнома ва ойномалардаги публицистик чиқишларини анчадан буён кузатиб бораман. Олимнинг жонкуярлик, миллат учун фидойилик, она юрт меҳри билан суғорилган мақолаларини ҳар гал ўқиганимда юрагимга нимадир «жиз» этиб урилгандай бўлади. Унинг бир ярим йил муқаддам «тилимиз давлат тили бўладими, йўқми?» деган мавзу атрофида баҳс-мунозаралар қизиб турган вақтда «Ёш ленинчи»да «Чала туғилган бола» сарлавҳали мақоласи эълон қилиниши катта воқеа бўлган эди.

Шоди Каримовнинг жумҳуриятда энг дадил, ўз фикри, ўзининг холисона йўлига эга бўлган «Ёш ленинчи» рўзномасининг (20 декабрь 1990 йил) сонида босилган «Ватан туйғуси» сарлавҳали мақоласи, менинг назаримда, унинг навбатдаги яна бир чиқишларидан бири бўлди. Онгимиз эндигина уйғониб келяпти, эндигина ҳақ-ҳуқуқимизни таниб, дўст-душман, яхши-ёмоннинг фарқига етадиган бўлдик. Демократия, ошкоралик, виждон эркинлиги заминида қалбимизда ғурур ҳисси, туғилиб ўсган Ватан туйғуси ниш ура бошлади. Лекин у ҳозирча фақат «ниш», унинг гуллаб, барг ёзиши, ўсиб ҳақиқий дарахтга айланиши учун «Ватан туйғуси»га ўхшаган кўплаб мақолалар, ўнлаб ва юзлаб Шоди Каримовлар, Абдуқаҳҳор Иброҳимовлар, Абдусаид Кўчимовлар, Ўткир Ҳошимовлар, Нурали Қобуллар, Муҳаммад Солиҳлар керак; Темур, Бобур, Жалолиддин Мангубердилар каби довюраклар керак. Шундай кишиларгина миллатга қайишади, шундай зотларгина ўз юртининг тани-жонига, қон томирига айланади. Лекин, шуни яна бир бор айтаманки, ўз халқини, тарихини, урф-одати, маданиятини, она юрт буйруғини унутганлар икки дунёда ҳам ёлчишмайди, бирлари икки бўлмайди.

Шоди ака куюниб ёзади: «Мактабларимизда Россия тарихини ўқитдик, Румо, Вавилония, Византия, Франция, Америқо, Англия ва бошқа жаҳон мамлакатлари тарихини ўқитдик, аммо Ўзбекистон тарихига бурилиб ҳам қарамадик. Ёшларимиз Кир ва Юлий Цезарни, Доро ва Буюк Карлни, Чингизхонни, Наполеонни, Иван Грознийни, Петр Бирни, Борис Годуновни яхши биладилар, аммо буюк Темурни, Улуғбекни, Бобурларни билмайдилар. Темурни билганлар ҳам уни мўғуллар авлодидан ва босқинчи каллакесар деб тушунади. Халқ бахт-саодати учун, ҳурлик ва озодлик учун, эксплуатация ва зулмга қарши курашган рўшнолик Спартакни, Россиядан деҳқонлар қўзғолонларининг йўлбошчилари Болотников, С. Разин, Е. Пугачевларни, лашкарбошилар Суворов ва Кутузовларни ёшларимиз яхши биладилар, аммо ўлкамизнинг Тўмарис ва Спитамен, Муқанна ва Торобий, Темур Малик ва Жалолиддин Мангуберди сингари афсонавий миллий қаҳрамонларимиз ҳақида кам нарса биладилар».

Шоди ака! Ленин ишчи-деҳқонлар ҳокимиятини тузар экан, бу юртни абадий қашшоқлар мамлакати бўлиб қолади, деб асло ўйламаган эди. У ҳокимиятни келажакда диктаторлик тузумига айланишини, турли-туман миллат ва элатларни бир қозондан овқат ейишга мажбур қиладиган жамиятга, тиллари, динлари, урф-одати ва удумлари бир-бирига қоришиб кетадиган «ягона халққа» бирлаштиришни ва ниҳоят унинг чор Россиясидаги каби «халқлар турмаси»га айланишини сира-сира ўйламаганди.

Ватан туйғуси, аввало унинг сувига, тузига, удумларига, халқига, унинг тарихига беқиёс ҳурматдан бошланади. Ўзи туғилиб ўсган юртга бемеҳр одамдан ёмони йўқ. Сиз билан биз ўз юртига меҳр-оқибатли, вафодор ва диёнатли юртдошларимизнинг кунпая-кун бўлган орзу армонларини, поймол қилинган ва таҳқирланган иззат-нафсониятларини, ноҳақлик кишанида зўрлаб букилган ирodaларини, хўрланган тақдирларини худди кечагидек эслаймиз. Озор диёридан келиб, Ўзбекистонни ўз юртим деб билган, миллий қаҳрамонимиз Жалолиддин Мангуберди ҳақида тарихий асар ёзган Мақсуд Шайхзоданинг тақдири нима бўлди? Ҳамид Олимжондек истеъдод соҳиби, шунча дадиллиги ва жўшқинлигига қарамай «Муқанна»ни охиригача етказолмади.

Ўзлигини ошкор этган Усмон Носир, Абдулла Қодирий, Чўлпон ва Фитратлар эса, инсоннинг ўзлигини танишни истамайдиган замонасоз мустабидлар қўлида ҳалок бўлдилар. Ҳатто, ўзимиздан чиққан бир «арбоб» Пиримқул Қодировни Заҳириддин Муҳаммад Бобурни идеаллаштиришда айблагани, яна бир «миллатпарвар» арбобнинг «Ибн Сино бутунлай тожикларники, биз ўзбеклар сал инсоф қилайлик» қабилидаги чиранишлари-чи?! «Ўзингдан чиққан балога, қайга борасан давога» деб шунга айтсалар керак-да.

Мўстабидлик давом этаверди. Ўзга миллат ва ўзга элларга очиқ-ойдин ҳурматсизлик, тарихимизга, маданиятимиз, тилимиз ва урф-одатларимизга менсимасдан қараш бир зум ҳам тўхтагани йўқ. Мен инқилобдан кейинги даврни ҳам чор Россияси мустамлакачилик режимининг у ёки бу кўринишдаги давоми деб айтишдан чўчимайман. Яқинда халқ депутатлари Қашқадарё вилоят Кенгашининг раиси депутат А. Р. Отажонов СССР Халқ депутатларининг IV Курултойида ҳақ гапни айтди. «Чор Россияси, — деди у. — 100 йилдан кўпроқ, сўнгра эса Иттифоқ бизнинг бойликларимиздан: олтин, уран, газ ва пахтамиздан фойдаланиб келди. Оқибатда биз яланғоч қоляпмиз. 70 йил давомида бизга «сабр қилинглар, аҳвол яхшиланади», деб келишди. Бугун эса бизга «аслида мустамлакачилик сиёсатига нима учун тоқат қилиб келдингиз», дейишмоқда. Давлат сиёсатини белгилаб берувчи раҳбарлар бу ҳалол иш эмаслиги, ахлоқсизлик эканини билишлари лозим. Қўшни халқлар бир-бирларини тирсаклари билан туртмасликлари керак».

Ҳа, биз Шўролар ҳокимияти йилларида «ягона халқ, ягона миллат» халқлар бир-биримизни туртишга, тепишга ўргандик. Бир-биримизга ҳамкору ҳамдўст бўлиш ўрнига, аслида жамиятга, табиатимизга ёт нарсаларнинг урчишига кенг йўл очиб бердик, ўртада ишончсизлик, адолатсизлик, ноҳақлик ва зўравонлик кўринишлари юзага қалқиб чиқди. Фарғона, Паркент воқеалари, Ўш, Ўзган фожиалари ана шундай салбий ҳолатларнинг энг юқори нуқталари бўлди.

Мамлакатда, жумладан, бизда ҳам ҳаёт оқими аста-секин ўз измига тушиб бормоқда. Тарихимиз асл ҳолига қайтаяпти. Мен 2000 йилдан кўпроқ тарихга эга бўлган қадимий Хўжандга (аввалги Ленинобод шаҳри) унинг асл номи берилганидан хурсандман. Хўш, ундан ҳам бой тарихи билан машҳур Андижондаги Ленинск шаҳри нега энди ўзининг кўп ва хўб тарихига эга бўлган Асака номи билан аталмаслиги керак? Нега энди шаҳримиздаги энг гавжум кўчалардан бири Ўрта Осиёга бир қўлида қилич, бир қўлида қалам билан бостириб кирган мустабид Верешчагин номи билан аталади? Менимча, уларнинг номини тарихий жойлардан олиб ташлаш, тарихий атамалар ва жойларнинг номларини сақлаб қолиш билан биз ўша кишиларга нисбатан ҳурматсизлик кўрсатган бўлмаймиз.

Жумҳуриятларда, шунингдек, бизда ҳам тил ҳақида Қонун қабул қилинди. Бу жуда яхши. Бироқ, СССРнинг давлат тили ҳақидаги Қонуни буларнинг ҳаммасини чиппакка чиқаради. Давлат тили, биз истаймизми-йўқми, яна ўша рус тили бўлиб қолаверади. СССР халқ депутатларининг IV Съездида жумҳуриятимиздан сўзга чиққан халқ депутатларидан бири буни жуда тўғри ифодалаб, шундай деди: «Рус тили СССР давлат тили» деб эълон қилинган моддага биз қатъий эътироз билдирамиз. Бу қоида жумҳуриятлар миллий тиллари янги мақомини йўққа чиқаради ва уларнинг суверенитетига зид бўлиб тушади. Рус тилига ҳали давлат мақоми бермай турибоқ биз уни амалда шундай тилга айлантирдикки, кўпинча у миллий жумҳуриятларда норозиликка сабаб бўлмоқда. Агар Иттифоқ шартномасида ана шундай мақомни қайд этиб қўйсак, нима бўлади?»

Менимча депутат ҳақ.

Тарихимизга ҳурмат — тилимизга бўлган меҳр-муҳаббатдан бошланади. Чунки тарихни тил эмас, тил тарихни яратади. Тил ҳақидаги Қонун сусткашлик билан амалга оширилмоқда. Хўш, қани айтинг-чи, бир йилдан кўпроқ муддат ўтганига қарамасдан, фуқаролар транспортлар пешонасидаги ёзувлардан бўлак нима ўзгарди? Тўғри, айрим жойларда бир хил шаклда, яъни ўзбекча ном билан аталяпти. Лекин, ҳамма жойда эмас. Тил ҳақидаги Қонунни амалга оширувчи мутасаддилар, қолаверса шаҳар ҳокимлари, афтидан бу соҳадаги «ранг-барангликни» сақлаб қолишдан манфаатдорга ўхшайдилар. Йўқса, Қонуннинг энг муҳим моддаларини рўёбга чиқаришда дадил қадамлар аллақачон ташланган бўларди.

Бир мисол келтирай. Ижтимоий таъминот вазирлиги (вазири ўртоқ С. А. Хўжаева) жумҳуриятимизнинг энг мўътабар ташкилотларидан бири ҳисобланади. Яқинда йўлим тушиб, шу вазирликка кирдим. Гапнинг рости, бу ердаги мажлисларда, ойда бир-икки марта бўлиб турадиган вазирлик йиғилишларида, ходимлар ўртасидаги ўзаро муносабатларда қайси тил ҳукмронлик қиляпти билмайман-у, аммо ранг кўр, ҳол сўр деганларидек, вазирлик ичи ва ташидаги ёзувларни кўриб, бу ерда тил тўғрисидаги Қонуннинг «қ» ҳарфи ҳам ўзгармаганининг гувоҳи бўлдим.

Бу жойни мўътабар даргоҳ деганимнинг боиси бор. Чунки, Ижтимоий таъминот вазирлигига узоқ-яқиндан қариялар, уруш ва меҳнат ногиронлари тез-тез ташриф буюриб туришади. Ҳолбуки, вазирликда ана шундай тоифадаги кишиларнинг қалбини аллаловчи, уларга руҳан мадад бағишловчи бирорта қалб сўзларини, ҳикматли гапларни, ёзувларни учратмадим. Борлари ҳам нуқул рус тилида, холос. Ахир, вазирликка аксарият ўзбек отахонлари, кўп болали оналар ёки ёшлари бир жойга бориб қолган фахрий фуқаролар келишади-ку?!

Яқинда яна бир жойда бўлгандим. Пойтахтнинг қоқ марказида. Анҳор соҳилидаги бинода меъморчилик ва шаҳар қурилиши Бош бошқармаси жойлашган. Баланд қаватли чиройли бинода бир неча лойиҳалаш-қурилиш ташкилотлари бор. Улар «ГлавАПУ», «ТашГТИ» ва бошқалар. Лекин бинодаги хоналарни айланиб юриб, бирор-бир ўзбекча сўзни учратмайсиз. Бу ерда ишлаётганлар янгиликка жуда ўч бўлишади-ю, лекин амалда эса акси экан. Ҳатотки бино олдига, эшикларга кўп жойларда аллақачон давлат тилида битилган ўзбек сўзларни ёзиш қийин бўлса. Афсус...

Тил ҳақида жумҳуриятимизда ниҳоятда ҳаётий Қонун қабул қилинди. Лекин унинг ҳаётийлигини ўзгалар эмас, ўзимиз таъминлаймиз. Агар биз ўзимиз учун ўзимиз жон куйдирмасак, биров биз учун жон куйдирмайди.

Мен, ҳурматли олимимиз Шоди Каримовнинг «Ёш ленинчи» рўзномасидаги «Ватан туйғуси» мақоласини ўқиб ана шулар ҳақида ўйладим. Дарҳақиқат, ўз тарихи, тили ҳақида, унинг тақдири ҳақида қайғурмаган одамни бугунги кунда бағри бутун инсон, деб бўлмайди. Зеро, биз тарихимизни бағримизнинг бутунлиги, тилимизни, белимизнинг қувватию, дилимизнинг равшанлиги деб билсаккина ўзгаларни, ўзга юрт ва эл-элатларни ҳурмат қилган бўламиз. Ҳар кимнинг пешонасига ўз халқи, Ватани бор бўлсин, омон бўлсин!

Ўткир АМИРОВ,
ТошДД доценти.

САФАР МАҚСАДИ: БОЛАЛАРГА ҒАМХЎРЛИК

Жумҳуриятда Ўзбекистон комсомоли Марказий Қўмитасининг ташаббуси билан ўтказилаётган ва ўнлаб давлат, ширкат ҳамда жамоат ташкилотлари қўллаб-қувватлаган «Меҳр-мурувват» хайрия тадбири давом этмоқда. Тадбирнинг биринчи босқичи давомида Фарғона водийсидаги кўпгина болалар уйларига ҳамда етим ва касал болалар интернатларига моддий ёрдам кўрсатилди.

Сезиларли ва самарали ёрдам кўрсатишда тўпланган тажриба комсомол Марказий Қўмитасининг ёрдамга муҳтожларга ғамхўрлик кўрсатиш доирасини кенгайтиришга имкон берди. 19 февралдан бошлаб яна «Ўзбекистон комсомоли» махсус поездини йўлга чиқариш тўғрисида қарор қабул қилинди. Бу поезд Сирдарё, Жиззах, шунингдек Самарқанд, Бухоро ва Навоий вилоятларининг ноҳияларидан ўтади. Болалар уйларининг ва интернатларнинг тарбияланувчиларига яна инсонпарварлик ёрдами кўрсатилади. Жумҳурият ёшлари болалар муассасаларининг ҳар бири учун икки минг сўмлик тақчил ва жуда зарур моллар сотиб олди.

Тадбирга қўшилган меҳр-мурувват ва саломатлик фонди шу мақсад учун ўттиз минг сўм, В. И. Ленин номидаги Болалар фонди ўн минг сўм, Ўзбекбирлашув 10 минг сўм ажратди. Бундан ташқари бошқа бир қанча ташкилотлар ҳам бу ишга ўз ҳиссаларини қўшдилар. Масалан, Соғлиқни сақлаш вазирлиги сафарга тажрибали шифокорлар бригадасини жўнатмоқда. Улар ўзлари билан 17 минг дона бир марта ишлатиладиган шприц олиб кетишаяпти.

Махсус поезд таркибига театр ва цирк жамоалари, рассомлар, бастакорлар, шоирлар ва ёзувчилар, халқ табиблари ҳам қўшилишаяпти.

Хуллас, поездда ишбилармон ва ташаббускор жамоа тўпланмоқда. Лекин поездда ҳали бўш ўринлар бор, бошқа ҳар қандай меҳнат жамоаси ва алоҳида фуқаролар ҳам тадбирда иштирок этишлари мумкин. Касаллар ва етим болалар бизнинг меҳримизга жуда чанқоқ, тажрибадан маълум бўлишича, улар энг оддий совғаларни ҳам орзиқиб кутишмоқда. Шу туфайли биз хайрия тадбирида иштирок этиши мумкин бўлган ва буни истайдиган барча одамларни яқин вақт ичида жумҳурият комсомоли Марказий Қўмитасига қўнғироқ қилиб ёки бориб, ўзининг бу ишда қай тарзда иштирок этмоқчи эканлигини билдиришга даъват қиламиз. Болалар чинакам ва содиқ дўстларини кутишмоқда.

Миннатдорчилик

Раҳмат сизга, доктор Ражабов!

Меҳрибон шифокор Рузмет Ражабов ҳақида «Ёш ленинчи» рўзномасида ўқигандим. Унинг янгича очлик билан даволаш усулини қўллашини билгач, зудлик билан Хоразмга ошиқдим. Унинг қўлида 20 кун даволандим. Ҳеч дори-дармонсиз даволайди. Режимли бадантарбия, доимо ҳаракат жуда муҳим экан. Аниқроғи ирода мустаҳкам бўлиши керак.

60 ёшга бориб қолдим. Учрашмаган, арз қилмаган шифокорим қолмаганди, десам муболаға бўлмас. Бутун вужудимни эгаллаб олган оғриқ ва азоблардан қутилавермасдим. Р. Ражабов жонимга оро кирди. Шукрким барча касалликларимдан халос бўлдим. Унинг инсонлар сиҳат-саломатлиги йўлидаги фидойилиги, тинимсиз курашлари боис бугун кўплар миннатдор. Бод касаллиги, юрак, астма, ошқозон, сил, калит, қабзиятнинг турли хиллари, қон босими касалликларига дучор бўлганлар енгилгина шифо топаяптилар. Афсуски, Хоразмда ана шундай жафокаш, меҳридарё шифокор борлигини жумҳуриятимизда ҳатто кўпчилик билмайди ҳам... Истагим шуки, Хоразмда очлик билан даволайдиган марказ очилса, беморларни даволаш учун барча шарт-шароитлар яратилса.

Я. АБДУЛЛАЕВА,
Ўзбекистон ССР халқ артисти, Ҳамза номидаги Давлат мукофоти номзоди.

Луқма

ЯХШИ КИТОБГА ЁМОН ЭЪТИБОР

Яқинда Ибн Сино номидаги нашриёт яхшигина китобни чоп этди. Тиббиёт олий ва ўрта махсус билимгоҳлари талабалари учун мўлжалланган бу китоб **«Русча — лотинча фармоцевтик терминлари луғати»** деб аталади. Фақат талабаларгина эмас, балки кўпгина шифокорлар ҳам ана шундай муҳим қўлланмани тайёрлаган олимлар А. Қосимов билан Х. Холматовларга ҳамда нашриёт жамоасига миннатдорчилик билдиришди.

Аммо... Китобни нашр қилган пойтахтдаги Ўзбекистон ССР Нашриётлар полиграфия ва китоб савдоси ишлар Давлат қўмитаси Тошкент «Матбуот» полиграфия ишлаб чиқариш бирлашмаси 3-босмахонасида ишга масъулиятсизлик билан ёндашиш натижасида ҳаммаси чиппакка чиққан. Китобни қўлга олишингиз билан сочилиб кетаяпти. Муқоваси пишиқ бўлса ҳам, елим варақларнинг орқасига пала-партиш суркаб қўя-қолинган. Луғатдан эса ҳар куни фойдаланишга тўғри келади. У пишиқ-пухта бўлиши лозим. Бироқ босмахонанинг масъул ходимлари буни эътиборга олмаган кўринади.

Яна бир масала. Китобнинг ичида шундай ёзилади: «Издательство «Медицина» Уз ССР, 700129, Тошкент, Навои 30». Илк варақда эса: «Тошкент Ибн Сино номидаги нашриёт 1990». Қайси бири тўғри. Нашриёт номи таржима қилинган десак, бунақасини учратмагандик. Тушунолмай қолдик.

Ботир НОМОЗОВ.

ХХ АСР КУНДАЛИГИ

БОСҚИНЧИЛИК ИККИ ҲИЛ БЎЛАДИМИ?..

Америқоликлар Ироқ билан олиб борилаётган урушнинг дастлабки икки ҳафтаси якунини чиқардилар. «Саҳродаги бўрон» операциясини ўтказиш учун масъул бўлган генерал Норман Шварцкопф уруш бошланганидан бери кўпмиллатли кучлар авиацияси 30 минг марта учиш қилганлигини, 26 ҳарбий-сиёсий раҳбарлик объектларига зарба берилиб, улардан 60 фоизи вайрон этилгани, энергия билан таъминловчи манбаларнинг тўртдан бир қисми, қўмондонлик ва алоқа пунктларининг 75 фоизи ишдан чиқарилганлигини айтди. Кимёвий ва биологик ишлаб чиқарувчи ҳамда сақловчи 11 объект бутунлай яксон этилган, 92 танк, 55 тўп, 125 ўқ-дори омбори, 186 бронетранспортер, 46 ҳарбий кема, ўнлаб юк машиналари йўқ қилинган. Иттифоқчилар 19 тайёра йўқотганлар, 12 денгиз пиёдаси ўлдирилган, 2 нафари ярадор бўлган. Ироқ томонидан Саудия Арабистони ва Исроилга отилган 53 ракетадан 33 таси ҳавода портлатиб юборилган.

Эътибор берган бўлсангиз, азиз муштарий, юқоридаги рақамларни ўқиган киши урушда АҚШ бошчилигидаги иттифоқчиларнинг қўли жуда баланд экан-да, деб ўйлаши мумкин. Бироқ эсингизда бўлса агар урушнинг дастлабки кунларида ҳам иттифоқчиларнинг биринчи ҳужумидан кейиноқ Ироқ ҳарбий машинаси мажақлаб ташланди, деб жар солинганди. Аммо орадан ўн кун ўтгач, аксинча, Саддам Ҳусайн қўшини у қадар катта талофат кўрмагани тан олинди. Юқоридаги рақамлар яна шуниси билан шубҳа уйғотадики, ҳали уруш бошланмасданоқ америқоликлар юз ҳарбий хизматчисидан жудо бўлишганди. Икки ҳафталик урушда эса бор-йўғи 12 денгиз пиёдаси ўлган ва иккитаси ярадор бўлганмиш. Қизиқ, унда уриб туширилган 19 тайёранинг учувчилари қаёққа кетишди экан?

Нима ҳам дердик, ҳар ким ўзини яхши кўрсатгиси келар экан-да. Лекин нима учун америқолик генерал ўзи бошчилик қилаётган қўшинлар ташлаган минг-минглаб тонна портловчи моддалар фуқаролардан — кексалар, болалар, аёллардан қанча одам ўлганини, гуллаб-яшнаб турган Ироқ шаҳар ва қишлоқларидан қанчаси култепаларга айланганини тўғрисидаги маълумотларни ўз ҳисоботига киритмади экан? Бундан ташқари рўзномамизнинг кечаги сонида Исроил каллакесарларининг босқинчилиги натижасида яна беш нафар фаластинлик ўлганини, ўн киши ярадор бўлганлигини хабар қилгандик. Аммо Саддам Ҳусайннинг босқинчилигига қарши қариб бутун дунёни бирлаштиришга интилаётган АҚШ бу сафар ҳам сионистларнинг ҳунрезлигига қарши лом-лим демади. Афтидан америқолик сиёсатдонлар «босқинчилик» сўзини икки хил маънода тушунишади, шекилли...

ХАБАРЛАРДА ОЛАМ НАФАСИ

● РИМИНИ. Италия коммунистлари ўзларининг навбатдан ташқари ХХ қурултойларига йиғилишди. Бу фирқанинг охирги ва биринчи қурултойи бўлади. Чунки бу анжуманда ИКФ Сўл кучларнинг Демократик фирқаси деб ўзгартирилиши керак.

● МЕХИКО. Мексика социалистик халқ фирқасининг XIV қурултойи ўз ишини бошлади. КПСС Марказий Қўмитасининг Котибияти ҳар иккала фирқа анжуманига табрик телеграммалари жўнатди.

● НЬЮ-ЙОРК. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг вакили Форс кўрфазидаги улкан доғни тадқиқ этиш учун мутахассислар гуруҳи шу ноҳияга жўнаганини маълум қилди.

● СОФИЯ. Булғория телеграф агентлигининг хабар беришича, яқин кунларда Варна шаҳрида В. И. Ленин, Г. Димитров ва В. Коларов ҳайкаллари бузилади. Илгарироқ Софияда В. И. Ленин ҳайкали олиб ташланганди.

● ОТТАВА. Канада ташқи ишлар вазири Ж. Кларкнинг хабар беришича, унинг мамлакати Исроил сионистлари босиб олган ҳудудда яшовчи фаластинликларга заҳарли газлардан сақловчи 10 минг ниқобни совға қилади.

(«ХХ аср кундалиги» марказий матбуот материаллари асосида тайёрланди).

Ироқ ракеталари туфайли Исроил анча талафот кўрди. Баъзи ракеталар ҳаттоки Тель-Авив ва Хайфи сингари аҳоли яшайдиган даҳаларда портлади.

СУРАТДА: Тель-Авивдаги вайрона бўлган даҳа.

ТАСС сурати.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ЧОЙ ДАРАХТИ УЧУН 8 МИНГ ДОЛЛАР...

● ЯҚИНДА Хитой ҳукумати Юньань вилоятида яшовчи ўнлаб мамлакатга машҳур чой етиштирувчилар иштирокида махсус кенгаш ўтказди. Балки кўпчилик чойхўрлар шу вилоятда шифобахш энг юқори бўлмиш чой дарахтининг 800 йилдан бери экиб келинаётганидан бехабардирлар. Бу ерда ҳатто шундай чой дарахтлари борки, уларнинг бўйи 10 метр, эни эса 2 метргача етади. Бу навлар энг қадимгилари. Одамлар томонидан неча йиллар давомида минг азоблар билан пайвандлаш усулида яратилгандир. Бугунги кунга келиб, бу дарахтлар ҳаёти хавф остида. Мутахассисларнинг фикрича, чой дарахтларига энг кўп зарар етказаётганлар сайёҳлар экан. Шу билан бирга вилоятдаги экологик аҳвол ҳам ачинарли. Лекин, Хитойга ташриф буюраётган сайёҳларнинг ҳар бири совға сифатида чой дарахти барглари, ҳатто шохларини ҳам олиб кетишяпти. Синьхуа агентлигининг хабарига қараганда, Дайск мухтор ноҳияси халқ ҳукумати чой плантацияларида ўсадиган ана шундай энг қадимий дарахтларни «даволаш» учун 40 минг юан (8 минг доллар атрофида) маблағ ажратди.

АНТИҚА ЛОТЕРЕЯ ЎЙИНИ

● НЬЮ-ЙОРК шаҳрида қизиқ лотерея ўйини ўйналяпти. Унинг шартига кўра, барча карточкаларни тўғри тўлдирган тўққиз ғолибга 90 миллион доллар берилади! Шуниси ажабланарлики, ютуқ чиққан кишилар маблағни фақат 20 йилдан кейингина оладилар. Унга умр етса, яхши, етмасачи... Бу ҳам рекорд бўлса керак. Ушбу ўйиннинг яна бир антиқа томони — қатнашувчилар сони 198 минг 945 кишига етибди. Ғолибликка даъвогарлар ҳам кўп. Уларнинг қайси бирига мукофотлар тегиши ҳозирча номаълум.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

Нуқтаи назар

Суннатилло ИБРОҲИМЗОДА

ОЛТИНЧИ ШАРТ НИМАГА ТАЯНАДИ?

«Тожикистони Совети» рўзномасида босилган «Ваҳобийлар ва ислом фирқаси» мақоласи

Шўро халқининг бугунги ҳаёти, ишлари, орзу ва истакларини «қайта қуриш» тушунчасисиз тасаввур этиб бўлмайди. Қатағон ва турғунлик даври фожиа қайтмаслигини, ҳақиқий социализм асосида ҳаётимизнинг барча соҳаларини қайта қуриш жамиятни соғломлаштиришнинг ягона йўлига айланишини бўлаётган жараёнлар, қабул қилинаётган қонунлар кўрсатиб турибди. Бу «Жамоат ташкилотлари тўғрисида»ги СССР Қонуни қайта қуришнинг ютуқларидан биридир.

Жамиятда юз бераётган инқилобий ўзгаришлар, юқоридаги Қонуннинг қабул қилиниши билан бир қаторда Тожикистон ССР Олий Кенгашининг Гадоев С., Исмоилов Д. ва бошқаларнинг хати хусусида»ги (1990 йил 5 октябрь) қарори пайдо бўлиши кўпчиликда савол туғдириши табиий. Бу савол, албатта, жавоб кутади ва муҳокама қилишни талаб қилади. Чунки унга мувофиқ Тожикистонда ислом фирқасининг тузилиши Конституцияга зид деб топилган ва ташаббускор гуруҳга фирқанинг таъсис конференциясини ўтказишга рухсат берилмаган.

Агар жумҳурият Олий Кенгаши 5-8 ой илгари бундай қарор қабул қилганда, балки уни муҳокама қилиш тўғрисида гап бўлмасди. Халқ янги шароитда, ўзи тушуниб сайлаган депутатлар Тожикистон ва жумҳурият мусулмонлари учун бундай фирқа керак эмас деб узил-кесил жавоб беришларининг сабаби нима? Рўзномаларда чоп этилган кўплаб хатлардан ҳам кўриниб турибдики, жумҳуриятнинг аксарият аҳолиси бу фирқани қўллаб-қувватламоқда. Нега улар, асосан мусулмонларнинг ўзи Тожикистонда бундай фирқа тузилишидан қўрқмоқдалар, нега улар бу иш жумҳуриятни юзлаб йил орқага тортади, деб хавотирга тушишмоқда. Бугун одамлар нафақат ошкоралик ва ҳақиқий виждон эркинлиги, балки эртанги кун, демократия ва умумбашарий қадриятларга асосланган суверен жумҳуриятнинг тақдири ҳақида хавотир билдирмоқдалар.

Хўш, бу фирқа тузилиши билан боғлиқ хавотир қанчалик тўғри экан, деган савол туғилади. Унинг таъсис этилиши Қуръонга ва шариат талабларига мос келадими? Аллоҳ мусулмонлар Қуръонда мусулмонлар олдига беш шарт қўйган: ислом динига эътиқод, рўза тутиш, намоз ўқиш, закот (яъни қашшоқларга хайр-эҳсон қилиб туриш), имкон даражасида ҳажга бориш. Кўриниб турибдики, бу шартлар орасида ташкилот тузиш ҳақида ҳеч қандай гап-сўз йўқ.

Хўш, Аллоҳ бандаси учун бешта шарт белгилаган экан, олтинчи шарт нимага асосланган? Қайта қуриш шароитида 80 тадан ортиқ масжид барпо этилган ва ҳукумат ғамхўрлиги остида яна ўнлаб масжидлар қурилиши режалаштирилган бир пайтда ислом фирқасини тузмоқчи бўлганлар ўз олдиларига қандай мақсад қўяётирлар? Ислом фирқаси учун жон куйдираётганлар ҳақиқатдан ҳам эътиқодни ўйлаётганмиканлар? Мулла Шариф номи билан танилган Ҳимматов Авсамад (Оржоникидзеобод ноҳияси, Алиев Аджик (Коммунистик ноҳияси), Гадоев Саидиброҳим (Кўлоб шаҳри), Исмонов Давлат (Душанбе шаҳри) ва уларнинг бир нечта ҳамфикрлари жумҳурият Олий Кенгашининг қарорини инобатга олмай Тожикистонда исломни тиклаш фирқасини таъсис этишганини қандай тушуниш мумкин?

Мазкур масала Тожикистон ССР Олий Кенгашининг сессиясида кўриб чиқилгандан кейин одамлар яна бир бор амин бўлишдики, ваҳобийлар гўёки «ислом» байроғи остида 20-йилларда амалга оширолмаган ниятларини рўёбга чиқариш — Тожикистон ислом жумҳурияти тузишга астойдил киришдилар.

А. Ҳимматов, С. Гадоев ва уларнинг ҳамфикрлари диний фаолият эмас, балки Тожикистон ҳудудида ислом давлатини тузишга қаратилган нозик сиёсий иғвогарлик олиб боришаётганига ишонч ҳосил қилиш учун ваҳобийлик тарихи, унинг келиб чиқиш сабаби, ваҳобийлар ўтмишда қилган ва бугун қилаётган ишларига бир назар ташлаш лозим.

Ислом монотеистик динлар қаторига киради, яъни Худо ягона деб таълим беради. Бу таълимот ўз вақтида — VII-VIII асрларда кўплаб тарқоқ араб қабилаларини бирлаштириб, ўзаро урушларга чек қўйиб, араб халқининг ҳаётида тарихий роль ўйнади. Айнан ана шунинг учун Муҳаммад пайғамбар диннинг бўлинишига ва турли диний мазҳаблар тузилишига қарши [illegible] диятлар бўлса-да, ислом яхлит эди.

Бироқ бу узоқ давом этмади. Муҳаммад пайғамбарнинг ўлимидан сўнг ислом дини кўплаб ирмоқларга ва мазҳабларга бўлинди, араблар босиб олган ерларда уларга урф-одатлар мусулмончилик билан қўшилиб кетди.

Жамиятнинг турли қатламлардаги ҳаёт, сиёсий вазият ва манфаатлардаги [illegible] таъсир қилмай қолмади, албатта. Бу эса ўз навбатида дин арбоблари олдига ислом [illegible] уни тиклаш вазифасини қўйди.

Ана шундай вазиятда юзага келган ва ўз олдига мазкур муаммони ҳал қилиш вазифасини қўйган оқимлардан бири ваҳобийлик эди. Ваҳобийликнинг биринчи [illegible] ханбалийлик эди. Кейинча, XVIII асрнинг ўрталарида [illegible] таълимот асосида Саудия Арабистонида исломнинг софлиги, яъни Худога сиғиниш учун кураш [illegible] бунинг ташаббускорларидан бири сифатида Муҳаммад ибн Абдулваҳоб майдонга чиқди. Абдулваҳоб ва унинг ҳамфикрлари исломни бошланғич ҳолига қайтариш, мусулмонлар кундалик ҳаётида таълимотнинг барча шартларининг сўзсиз ва ҳар қандай эркин талқинсиз бажарилишини ёқлаб чиқдилар. Улар муқаддас жойларга, мозору руҳларга сиғинишни кескин қоралайдилар. Бу оқим тарафдорлари Қуръон ва шариат талабларини қандай айтилган бўлса, шундай, ҳеч бир таҳрирсиз [illegible] ҳаётга жорий қилишни талаб қилдилар. [illegible] мутаассиблик олиб келди. Оқибатда ваҳобийлар ҳаттоки мусулмонларнинг ичида ҳам эркин фикрнинг ҳар қандай кўринишини «тавҳид» (Худони ягона деб билиш) принципига зид деб, унга қарши кескин, шафқатсиз кураш олиб боришди. Бироқ тарихда ҳеч бир мисол йўқки, у ёки бу мафкура, дин соф ақида шаклида инсонни тўла қамраб ололган бўлсин. Шу сабабдан ваҳобийлар кутилган натижани бермади. Бироқ улар ўз режаларидан воз кечишмади ва «жиҳод», яъни «муқаддас уруш»ни курашнинг асосий қуроли қилиб олдилар. Агар ваҳобийлар [illegible] етган бўлсалар, бу айни «жиҳод»ни тарғиб қилиш ва ислом йўлида қон тўкиш билан эди.

Бугун агар ваҳобийлар ўзларининг асл мақсадларини яшириб ёки ваҳобий эканликларидан тонсалар, кўплар бунга ишонишади ҳам. Бироқ муштарийлар хулосани ўзлари чиқариб олаверсинлар.

Ҳозирги ваҳобийларнинг ғоявий йўлбошчилари қилмишларини таҳлил этайлик.

XX аср бошлари инсоният учун иқтисодий, мафкуравий ва сиёсий соҳалардаги инқилобий ўзгаришлар даври бўлди. Ҳокимият тепасига келишга интилган ва жамиятда шунга мувофиқ обрў ва ўз ўрнига даъво қилаётган барча фирқалар [illegible] кучли мафкурага эҳтиёж сезардилар. Ваҳобийлар мафкураси асосида вужудга келган биринчи ташкилот «Ихвонул-муслимин» («Мусулмон биродарлар») бўлди. Унинг аъзоларини баъзида фундаменталистлар деб аташади. Бу ташкилот тузилганидан [illegible] ўтгач, яъни 1938 йилдан фақат сиёсий фаолият олиб бориш бошланди. Энди «Мусулмон биродарлар» Аллоҳ ҳар бир мусулмон олдига қўйган бешта [illegible] «Исломнинг софлиги учун» шиори остида фундаменталистлар мафкураси кўплаб мамлакатларга тарқалди ва реакция кучларининг синалган қуроли сифатида Араб Шарқининг баъзи мамлакатларида демократик тузумларни тўнтаришда муҳим роль ўйнади. Мазкур ташкилотнинг фаолияти ҳар доим АҚШ Марказий жосуслик бошқармасидаги ҳамма нарсани билувчи, узоқни кўрувчи «дипломат»ларининг диққат марказида турди ва улар ташкилотга ҳомийлик қилиб келдилар. «Урушқоққа олтин берсанг, у сенга жонини ҳам беради» мақолига амал қилиб, улар «... биродарлар» билан ака-ука тутиндилар ва ўзларининг манфаатларини рўёбга чиқара бошладилар.

Шўро Ўрта Осиёси ва айниқса Тожикистон доимо «Мусулмон биродарлар»нинг диққат марказида бўлиб келди. «Темир парда» тушунчаси, баъзида диний тусга ҳам эга миллатлараро зиддиятлар «биродарлар»ни жуда хурсанд қилиб юборди. «Душман орасида аҳиллик йўқлигининг ўзи бир ғалаба» шиори остида улар жумҳуриятга бир неча мутаассиб ваҳобийларни «маданий алоқаларни ривожлантириш ва мустаҳкамлаш учун» талаба ниқобида юбордилар. Меҳмон мезбонликни даъво қилгунга қадар жумҳурият аҳолиси уларга шарқона иззат-икром кўрсатиб турди. Талабалар аввалига маҳаллий ваҳобийларни излашди, уларга дастлаб «Озодлик» радиоси орқали маслаҳат бериб туришган бўлса, энди бевосита ҳамкорлик қилиш лозим эди. Бироқ «Мусулмон биродарлар» ташкилотнинг яширин ячейкаси тузилгандан сўнг «маданий алоқалар»га ўрин ҳам қолмади, бу одамлар кундузи бандасини алдаса, тунлари Худонинг ўзини алдарди. Исломдаги сунна оқимига асосланган, ҳар қандай шароитга тезда мослашиб оладиган ваҳобийлик аҳолиси асосан шиа мазҳабига мансуб Эрондаги ислом инқилобидан кейин ҳам ўзини йўқотиб қўймади. Ахир инқилоб натижасида ҳокимият тепасига руҳонийлар чиқиб, бутун бошли ислом давлати юзага келганди. Ваҳобийлар ислом инқилоби воқеалари, унинг Эрондаги ғалабасини чуқур ўрганиб, уни Шўро Иттифоқида [illegible]

Айтмоқчи, Афғонистондаги фожиали инқилоб, кескин вазият туфайли Афғонистоннинг СССР билан, айниқса Тожикистон билан чегарадош ноҳияларида [illegible] Кўрғонтепа ва Кўлоб вилоятлари [illegible] гуруҳлари «навбатчилик» қилишади. Улар Афғонистондан Бадахшон, Тахор ва Кундуздан [illegible] маълумотларига кўра, «Афғонистон ислом жамияти» ва унинг қуролли фаоллари Тожикистонга доир ўз режаларини амалга оширишга уринишлари [illegible] Бу «фирқа» раҳбарларидан бири Аҳмадшоҳ Маъсуд узоқ йиллардан бери тожикча «Жиҳод», яъни коммунистларга қарши муқаддас урушни амалга оширишни кўнглига тугиб келяпти. Панж дарёсидан кечиб, Тожикистон ҳудудига ўтмоқчи бўлаётган ўнлаб афғон экстремистлари давлат чегарасида қўлга олинганлигидан кўриниб турибдики, «Афғонистон ислом жамияти» раҳбарлари бу ишга жиддий киришишган. Қўлга тушган мужоҳидлардан тортиб олинган Шўроларга қарши адабиёт, қурол ва бу сўзларнинг ашёвий далилидир.

Тожикистон ҳудудида (Калайхум, Ленинград, Панж ноҳиялари) «Афғонистон ислом фирқаси»нинг қароқчилари ўтказган кўплаб акциялар оғир оқибатларга, жумладан, ДХҚ чегара қўшинлари ҳарбий хизматчиларининг қурбон бўлишига олиб келди. Бироқ жумҳурият [illegible] амалга оширишга шошмади. Бу икки фирқа ҳам «Афғонистон ислом жамияти» ва «Афғонистон ислом фирқаси» — ўз қонли фаолиятларини ислом номидан ва унинг равнақини рўкач қилиб олиб боришади.

Шўро қўшинлари Афғонистондан чиқиб кетишлари биланоқ бу фирқа аъзолари Афғонистоннинг Тожикистон билан чегарадош ноҳияларида бошқа фирқа вакилларини қатл этиб, жиҳод ўтказишди. Уларнинг халқ таълими йўлида қилган биринчи ишлари Имом Соҳиб пунктидаги хотин-қизлар лицейини ёпиш бўлди.

Диний мутаассиблар фақат шу билангина чекланиб қолмай, у жойлашган бинонинг кулини кўкка совуришди.

Тожикистон Давлат хавфсизлик қўмитаси берган аниқ маълумотларга кўра, 1986 йил ўта махфий шароитда Афғонистон «ислом фирқалари» жосуслик ташкилотларининг раҳбарлари АҚШ Марказий жосуслик бошқармаси ва Саудия Арабистони жосуслик хизматининг мутахассислари раҳбарлиги остида «М-Ҳаракатномаси» деб аталмиш ҳаракат режасини ишлаб чиқишган. Мақсад — Ўрта Осиёда сиёсий, иқтисодий вазиятни беқарорлаштириш, Тожикистон, Ўзбекистон ва музофотнинг бошқа жумҳуриятларида «жиҳод» ғоясини тарғиб қилиш. «М-Ҳаракатномасида» асосий эътибор аҳолининг маълум қисмини ваҳобийлар мафкураси асосида исломлаштириш, мусулмонларда шўро тузумига нисбатан норозилик ҳиссини уйғотиш ва ниҳоят мужоҳидларга керак пайти иш берадиган вазиятни юзага келтиришга қаратилган.

Бу мақсадни амалга ошириш учун «Афғонистон ислом фирқаси» раиси ўринбосари Баширга (ҳақиқий исми Шоҳабибулло Соибжон) Шўра Тожикистони ҳудудида террорчилик фаолиятидан ташқари жосуслик ишларини ҳам йўлга қўйиш топширилган. Жумҳурият Давлат хавфсизлик қўмитаси Баширнинг одамлари Тожикистон ҳудудига қайси йўллар билан киришаётганини аниқлашга муваффақ бўлган.

Сўнгги 2-3 йилда «Афғонистон ислом фирқаси» ва «Афғонистон ислом жамияти» (АИЖ) ҳамкорликни янада мустаҳкамлади. Аҳмадшоҳ Маъсуднинг укаси Зиё Маъсуд (АИЖ) ҳали Тожикистонга катта миқдордаги қурол-яроғ ва ислом каллакесари — мутаассибларини киритиш вақти келганича йўқ, деб ҳисоблайди. Фикрини давом эттира туриб, у дейди: «Биз Тожикистонда жипсроқ ҳамкорлик қилиш мумкин бўлган фирқа тузилишини кутаётирмиз, токи унинг мақсадини ва нималарга муҳтожлигини билайлик».

Матбуотдаги хабарлардан маълум бўлса керак, 1989 йилнинг иккинчи ярмида жумҳурият Давлат хавфсизлиги қўмитаси Покистон ва «Афғонистон ислом фирқаси» махсус маҳкамалари томонидан юборилган жосуслар гуруҳини фош этди. ДҲҚ олган маълумотларга қараганда, Тожикистонга «Абдураҳмон» лақабли айғоқчи юборилиши кутилаётганди. Маълум бўлдики, «Абдураҳмон» 1988 йил махфий йўл билан Афғонистонга ўтган, 1956 йил туғилган, Оржоникидзеобод ноҳиясининг Жомри Поён қишлоғидан Давлатов Абдулҳамид Ҳимматович экан.

Покистон разведкаси ва «Афғонистон ислом фирқа»сининг разведкаси айғоқчиси Давлатов А. Х. ҳужжатлари ва жиноий иши билан танишиш жумҳурият чекистларининг давлат миқёсидаги ўта хавфли жиноятнинг олдини олиш учун амалга оширган катта ишларидан далолат беради. Ўрта Осиё темир йўли прокурори ўринбосари Сафарали Кенжаевнинг жумҳурият Олий Кенгаши минбаридан туриб, Давлатовнинг ўзи ДҲҚга келганини ва бу жиноятни очишда Давлат хавфсизлик қўмитасининг ҳеч бир хизмати йўқлиги тўғрисида айтган гаплари ҳақиқатдан хабардор эмаслиги, тўғрироғи, оқ нарсани қора, деб кўрсатишга уринишдан бошқа нарса эмас. Ҳар ҳолда у Тожикистон ССР Олий суди А. Давлатовнинг жиноий иши юзасидан чиқарган ҳукми билан танишиб чиқса ёмон бўлмасди.

ДҲҚ ҳужжатлари ёрдамида аниқландики, «Абдураҳмон» Тожикистонга махсус вазифа билан шўроларга қарши адабиёт тарқатиш, муқаддас уруш «жиҳод»ни тарғиб қилиш учун келган экан. Ишни ташкил қилиш учун у Баширдан «тегишли» йўриқлар, шунингдек 14000 сўм шўро пулини олган. Ҳитойда ишлаб чиқарилган тўппонча ва ўқлар олган экан. Панждан кечиб ўтиб, у бирмунча вақт Москва ноҳиясида бўлиб, кейинчалик Кўрғонтепа вилоятининг Коммунистик ноҳиясига Саидов Абдулло (Мулло Абдулло) билан учрашишга боради, бир неча соат давомида у билан суҳбатлашади.

Покистон ва «Афғонистон ислом фирқаси» махсус хизматининг ходими Давлатов Абдулҳамид Ҳимматовичнинг жумҳурият Олий суди томонидан 8 йилга озодликдан маҳрум этилгач, орадан бор-йўғи бир неча ой ўтди, холос. Тақдирнинг ўйинини қарангки, шу йилнинг 6 октябрида «Тожикистон ислом фирқасининг» ноқонуний ўтказилган таъсис мажлисида бу фирқанинг раиси (амири) этиб Ватан хоини А. Ҳ. Давлатовнинг туғишган укаси Ҳимматов Авсамад ёки (Мулло Шариф) сайланди... Мулло Шарифнинг ислом фирқаси уставида шундай дейилади: «Ислом фирқасининг мақсади — ер юзида ислом ғоялари тантанасини таъминлаш. Мақсадга эришишнинг йўллари —очиқ кураш, ислом талабларини ташвиқ ва тарғиб қилиш» (1-модда). «Ислом фирқаси ислом иқтисодий асосларини жорий қилиш учун курашади» (13-модда). Шунча гапдан кейин яна қўшиб қўйилган: «Ислом фирқаси Конституцион асосида фаолият олиб боради». (3-модда). Бу «фирқа» ҳужжатларида ислом иқтисодий асосларини жорий этиш ҳақида сўзларни ўқиб, шўро конституция тузумига қилинган тажовузни тушуниб олиш учун иқтисодчи ёки ҳуқуқшунос бўлиш шарт эмас. Меҳнаткаш тожик мусулмонлари бу одамларнинг сиёсий найрангбозлигидан огоҳ этилиши лозим, зеро у шундай ҳам ваҳобийларнинг зулмига минглаб йил чидаб келди. Бунинг учун «Ривожланган социализм шароитида диний-феодал қолдиқларни тугатиш» ҳақида бош қотириб ётган Фанлар академиясининг олимлари, шунингдек, КПСС МҚ дан янги қарор ва топшириқлар келишини кутиб ўтирган Комфирқа мафкурачилари қоғозлардан бўшаб, одамларнинг кўзларига тик боқишлари ва бу ғоявий бошболдоқликда уларга йўл кўрсатишлари керакмасмикин?

Асосий мавзуга қайта туриб, таъкидлаш лозимки, ноқонуний «ислом фирқаси»нинг тузилиши кутилмаган ҳол эмас. Жумҳуриятда шўро тузумини қўпоришга бўлган ҳаракат илгарилари ҳам фош қилиб келинган. Масалан, 70-йилларнинг иккинчи ярмида Тожикистонда ўзларини исломнинг «софлиги» учун курашчи деб эълон қилган бир неча гуруҳ пайдо бўлганди. Улар диний вазиятни ва диндорларнинг кайфиятини, одамларга йиллар давомида таъсир ўтказиб келган руҳонийларнинг тажрибасини жиддий ўрганиб чиқишди. Бирор кишининг қазоси туфайли қилинадиган сарф-харажатлар азадорни анча моддий қийнаб қўйиши ваҳобийларга ўз ғояларини тарғиб қилиш учун жуда қўл келди. Шунинг учун улар жума намозлари, бошқа диний маросимларни бажаришда, қотиб қолган ақидаларни бузиб, ўлик чиқаришда ҳеч қандай сарф-харажат қилмасликка чақирадилар, муллалар пул олиши нотўғрилигини айтиб, учида, еттисида, қирқида, йилида маърака қилишни, умуман ўлганлар руҳига атаб худойи қилишнинг ҳар қандай шаклини қоралайдилар. Мозорларни (Муҳаммад пайғамбарники мустасно) зиёрат қилиш ҳам нотўғри, деб айтадилар.

Ваҳобийлар хуружининг асосий объекти ғоят ҳурматли ва эътиборли дин вакиллари бўлиб қолдилар. Уларни динга ишонувчилар ҳисобида бойиб олишда айбламоқдалар. Ана шу камчиликларни танқид қилиш ва улар билан курашиш лозимлигига ҳеч қандай шубҳа йўқ. Шу масалаларнинг баъзи бирлари халққа яқин, албатта. «Қоронғи уйда қора мушук овловчи» олимлар — даҳрийлар ва мафкурачилар бу ташаббусни маҳкам ушлаб олиб, «янгича» муллаларнинг бу ғояларини ўзлари ҳам сезмаган ҳолда тарғиб қилмоқдалар. Улар Ваҳобийларнинг асл мақсадларини унутиб қўйганлар, негаки бошланишида бу оқим ўз олдига фундаментал талаб қўйган бўлса ҳам, аслида унинг сиёсий муддаоси халқ оммасини жалб этиш ҳисобланади. Ваҳобийлар маълум босқичда нолегал мактаблар очдилар ҳамда ёшлар ва ўсмирларни ўқитишга киришдилар. Ўқув программасига мувофиқ ислом догмасидан ташқари иқтисодиёт ва сиёсатшунослик [illegible] каратэ техникасини эгаллаган мутахассисларни жалб этган ҳолда ҳужум қилиш ва ҳимояланиш усулларини ўзлаштириб ола бошладилар. [illegible]

Ваҳобийлик ғояси 1986 йилдан бошлаб Кўрғонтепа ва Кўлоб вилоятларига, Душанбе шаҳрига тарқала бошлади. Ваҳобийлар ташкилий равишда [illegible] жипслашдилар. Бу назарияга мувофиқ ислом инқилоби аҳолининг 30 фоизи уларнинг ғоялари билан қамраб олингандагина амалга ошиши мумкин эмиш. Ваҳобийлар шу мақсадда жумҳурият матбаа ходимлари билан жиноятқорона тил бириктириб, у ерда китоблар, варақалар бостирдилар ва кейин уларни аҳоли ўртасида тарқатдилар. Зўравонлик ва диний мутаассибликни тарғиб қилувчи видеофильмларни топдилар ҳамда ўзларининг шогирдларига намойиш қилдилар. Шундай йўллар билан топилган пуллар талабаларни тайёрлашга, зарур бўлган тарғибот ҳамда ташвиқот олиб боришга ва «дарслик» қўлланмалари сотиб олишга сарфланди. Ўз навбатида ваҳобийлар билан учрашишга чанқоқ бўлган хорижийларнинг маслаҳатларини олиш учун Душанбе ва Москвадан бундай имконият изладилар. Улар ўзларининг душманлари деб ҳисобланган коммунистлар ҳамда муаллимлар билан қишлоқ жойларида кураш олиб боришни кучайтирдилар. Ваҳобийлар фирқа ва муаллимларнинг нон-тузларини ейиш ёки уларга мусулмон урф-одатлари бўйича жаноза ўқиш гуноҳ деб эълон қилдилар. Улар бу ишда фирқа қўмиталари ва Шўролар томонидан қаршиликларга учрамадилар, мазкур органларнинг қўлларида эса етарли даражада ахборотлар бор эди. Бунга сабаб ўша пайтларда амалдор шахслар (ҳозир ҳам) кўпроқ кишилар билан ишлашни эмас, балки қоғозбозлик қилишни афзал кўрдилар. Қонуннинг мукаммал эмаслиги, у кун талабларидан орқада қолаётганлиги, шунингдек, мавжуд қонунларни бажаришдаги интизомнинг паст даражада эканлиги ваҳобийларга қўл келди. Натижада исломнинг софлиги учун курашувчилар 1986 йилнинг ўрталарига келганда ўзларини дадил ҳис қила бошладилар, ғазовот ғоясини кенг тарғиб қилишни авж олдириб юбордилар, Тожикистонда шўро тузумини ағдариб ташлаш ва ислом давлатини ташкил этиш тўғрисидаги масалани кўтариб чиқдилар. Жумҳурият Прокуратураси 1986-1987 йилларда қонунга мувофиқ тарзда ваҳобийларнинг ғоят ашаддий бошлиқларини аниқ қилган жиноятлари учун ҳибсга олди ва суд органлари томонидан улар турли муддатларга озодликдан маҳрум этилдилар.

Улардан кўпчилиги жазо муддатини ўтаб қайтиб келганидан кейин хатоларини англаб етди. Ана шу кишилар суҳбатларда уларни диний фаолиятлари, исломнинг беш шартини бажарганликлари учун эмас, балки қонунда назарда тутилган жиноят учун суд қилинганликларини бир неча бор таъкидладилар.

Лекин инсонпарварлик мулоҳазалари билан озодликда қолдирилган ваҳобийлардан айримлари, кейинчалик эса раҳбарлари озодликдан маҳрум этиш жойидан қайтиб келганларидан сўнг уларнинг аччиқ тажрибасини ва йўл қўйган хатоларни таҳлил этиб, янги йўлни тутишди.

Ваҳобийлар хатоликларни тезроқ тузатиб олиш учунми, ёки режаларни тезроқ рўёбга чиқариш учунми ўз хатти-ҳаракатларининг асосий йўналишларини белгилаб олдилар:

— омма билан иш олиб бориш, халқ орасида ваҳобийлик ғоясини тарғиб қилиш;

— зиёлиларнинг сиёсий қарашларини ўрганиш ва улардан фойдаланиш;

— олий билимгоҳларнинг талабалари (тожик филологияси, тарихи, ҳуқуқшунослик, шарқ тиллари куллиётлари, чунки сўнггисининг хорижга бориш имконияти мавжуд бўлиб, ваҳобийларнинг фикрича, улар «Мусулмон биродарлар» ишига фойда келтиришлари мумкин) билан ҳамкорлик қилиш;

— давлат органларининг (ИИВ, суд, прокуратура, ахлоқ-меҳнат тузатиш колониялари — зарурат туғилиб қолган ҳолларда уларга таяниш учун) ходимларини топиш ва узвий алоқалар ўрнатиш;

— ғазовот учун зарур бўлган маблағ олиш мақсадида бадавлат шахслар ва сармоячилар билан яқиндан алоқада бўлиш;

— унча катта бўлмаган ҳақ эвазига ғоявий душманларни ва номатлуб шахсларни жисмоний йўқ қилиб ташлаш учун шай бўлган жиноятчилар дунёсидаги шахслар билан қаттиқ махфий тутилган ҳамкорлик қилиш;

— депутатлик ўринлари учун курашиш ва депутатлик мандатидан фойдаланиш билан асосий ғояни тарғиб қилиш.

Бир мақола доирасида ваҳобийлар фаолиятининг барча йўналишларини мисоллар асосида кўрсатиб бериш анча мушкул. Бунинг учун зарурат ҳам йўқ. Лекин сўнгги бир неча йилда даҳшат солувчи ахборотлар бизнинг барчамиз кўникиб қолган бўлсак-да, [illegible] ваҳобийлар томонидан келтириб чиқарилган ўрта аср даҳшатларининг реаллигини англаб етишимиз ва қандайдир бирор бир чора-тадбирларни ишлаб чиқишимиз зарур.

Юқорида айтиб ўтилганидек, жумҳурият ваҳобийлари ва уларнинг гумашталари Эрондаги ислом инқилобининг тажрибасини ва зарур бўлган адабиётларни синчиклаб ўрганиб чиққанлар. Улар бу инқилоб масжидларда тайёрланишига ишонч ҳосил қилганлар. Чунки масжид ёш ҳам, кекса ҳам тўпланадиган жой ҳисобланади. Намоз ўқиш Аллоҳни, пайғамбарларни ва улар яқинларини улуғлашга қиёсланса ҳам, аммо ваҳобийларнинг фикрича, шу билан бир пайтда сиёсий ваъз айтишга ва тингловчиларни «ғазабга» келтириши мумкин. Шундай қилиб, масжидлар ва минбарларни эгаллаш энг муҳим вазифалардан бири деб эътироф этилган. Сўнгги икки йил мобайнида ваҳобийлар расмий масжидларга қонуний сайланган хатибларни ҳайдаб юбориш ва мусулмонларнинг фикрлари билан ҳисоблашмай, жумҳурият қозисининг розилигини олмай туриб, шу лавозимларга ўз вакилларини тайинлашга эришиш учун ўндан зиёд масжидга хуруж қилдилар.

Яқинда жумҳуриятнинг барча томонларидан тўпланган ваҳобий ёшлар Кўлоб шаҳридаги масжидга ҳужум қилдилар. Улар мўйсафидларни, уруш ва меҳнат фахрийларини у ердан ҳайдаб юборишни ва масжидни ўзлариники деб эълон қилишни исташарди. Лекин босқин муваффақиятсиз бўлиб чиқди. Хуталон қишлоғининг мусулмонлари ваҳобийларни шармандаи-шармисор қилиб, мисоли араб саркардаси ибн Қутайб сингари шаҳардан ҳайдаб чиқардилар. Аммо иғвогарлик такрорланди.

Барча зўраки сиёсий кучлар сингари ваҳобийлар ҳеч қачон меҳнаткаш, ишчи ёки деҳқоннинг турмуш тажрибасига ҳеч қачон мурожаат қилмайдилар. Улар ёшлар билан мулоқотда бўладилар. Эндигина мустақил ҳаёт йўлига қадам қўйган ва турмушни ҳали англаб етмаган Душанбе шаҳридаги талабалар кўпроқ улар домига илиниб қолмоқдалар. Ваҳобийлар ўзларининг қабиҳ ишларини ёшлар қўллари орқали амалга оширмоқдалар.

Масалан, Тожикистон Давлат дорилфунуни тожик филологияси куллиётининг IV курс толиби Мазҳар Ғозиев ваҳобийлар топшириғи бўйича маълум вақтда «Жиҳод» ва «Файласуфнамохо» («Сохта файласуфлар») китобларига амал қилиб, ўзининг ҳамкурслари ўртасида Шўро Тожикистонида ғазовот ташкил этиш услублари ва йўллари тўғрисида, эронлик теологларнинг нуқтаи назаридан марксистик фалсафанинг моҳияти тўғрисида суҳбатлар ўтказган. Гарм ноҳиясидан бўлган Ибодулло Хожиев ва Собиржон Шайдуллаевга ўхшаш баъзи бир ёшлар ваҳобийларга «Жиҳод» китобини тарқатишда ва тарғиб қилишда бебаҳо хизмат кўрсатдилар. («Жиҳод» китоби афғонистонлик мужоҳидлар томонидан сарҳад орқали яширин ўтказилганлигини ҳурматли муштарийлар билишлари лозим).

Ваҳобийлар шўро тузуми шароитларида ўзларининг сиёсий муддаоларига эришиш учун икки ўт орасида кураш олиб бормоқдалар. Улар коммунизм ғоясига ҳам, ғарб демократиясига ҳам муносабатда душман эканликларини яширмаяптилар. Баъзан эса ўйламай-нетмай ғоят хавфли қадамлар ҳам қўймоқдалар. Улар органларда ҳуқуқ-тартиботнинг аниқ вакилларидан ҳимоячилар топишга интилдилар.

Исломга мувофиқ гуноҳсизларнинг қонини тўкиш катта гуноҳ ҳисобланади. Лекин шўро қўшинлари олиб чиқиб кетилганидан кейин ҳам Афғонистон ислом фирқаси шу пайтгача хунрезликни тўхтатмаганлигига бутун дунё гувоҳ бўлиб турибди. Улар Панж дарёсидан кечиб ўтиб, кишиларимизни душманлардан ҳимоя қилиб турган ҳеч қандай айби бўлмаган аскарни отмоқдалар. Мана сизга «Мусулмон биродарининг» мусулмонлиги ва мужоҳидлар.

Айтгандай, бу ўринда ислом айбдор эмас. Улуғ шоир Иқбол айтганидек, қусур исломда эмас, балки бизнинг мусулмончилигимизда. Ваҳобийлар ҳам сарҳаддан ташқаридаги ҳамфикрлари сингари ёлланма қотилларга эга бўлишни жуда-жуда исташади. Улар бунга қай даражада эришганликларини ҳуқуқни ҳимоя қилиш органлари аниқлайверсинлар. Вахш ва Кўрғонтепа вилоятларининг прокуратураси ходимлари бир жумбоқни ечиш учун кўпдан-кўп қоғозларни сарфладилар-у, аммо ҳеч нимага эришмаганликлари жиддий ташвиш туғдиради.

1989 йил 8 апрелга ўтар кечаси тахминан соат 3-4 ларда номаълум шахслар мактаб директори С. Р. нинг уйини тақиллатишди. У чиққанида олти жойига пичоқ уришди. Қотиллар директор тамом бўлди, деб номери йўқ енгил машиналарга ўтириб, ғойиб бўлишди. Бироқ, бахтли тасодиф туфайли у ҳаракат қилишдан маҳрум бўлган бўлса ҳам, омон қолди. Ўқитувчининг душманлари ким? Жамиятнинг фаровонлиги тўғрисида ҳамиша куйиб-пишадиган, ҳамма учун ҳурматли бўлган бу киши нима учун қотилларнинг қурбони бўлди? У ҳеч қачон ўз виждонига қарши борган эмас. Ваҳобийларнинг Кўрғонтепадаги бошлиқларига қарши суд жараёнида асосий гувоҳлардан бири бўлган эди. Бир қатор гувоҳлар суд жараёнининг охирига борганда ўзларининг аввалги кўрсатмаларидан воз кечдилар, лекин у жиноятчиларнинг айбини исботлаб берди. Эслатиб ўтилган иш юзасидан бошқа гувоҳларнинг ҳам ҳаётига суиқасдлар бўлди.

Янги сиёсий шарт-шароит, демократия ва ошкоралик шўро халқига жамиятдаги камчиликларни очиқ-ойдин танқид қилиш учун, уларни аста-секин бартараф этиш йўлларини таклиф этиш учун барча имкониятларни берди. Соғлом кучлар жамиятни иқтисодий инқироздан олиб чиқиш йўлларини изламоқдалар ва топмоқдалар.

Бироқ, ваҳобийлар қулай пайтдан фойдаланиб, шўро тузумини танқид қилишдан унга кўз кўриб, қулоқ эшитмаган туҳматларни ёғдиришга ўтдилар. Барча ижтимоий маразликларнинг сабаби — қашшоқлик, адолатсизлик, ахлоқсизлик. Буни улар фақат шўро давлат тузумидагина кўрадилар. Бу фикрни тасдиқлаш учун ваҳобийларнинг ўзлари томонидан 1990 йил 3 февралда Ленин ноҳиясидаги Арбобхотун қишлоғида навбатдаги йиғинларида ёзиб олинган магнит ёзувига мурожаат қилмоқчимиз. Ильич ноҳиясидаги Чимбулоқ қишлоғида истиқомат қилувчи Қиёмиддин Ғозиев ана шу магнит ёзувнинг етакчиси ва нотиғи. У шундай дейди: «Эй, биродарлар! Эй, мусулмонлар! Сиз ҳалок бўлаяпсизлар! Сизларни фақат исломгина қутқариб қола олади. Бухоро жаҳонда энг яхши, бой давлат бўлган эди. Бугунги кунда мусулмонликдан нима қолганига бир қаранг... Хотинларимиз бизга бўйсунмайдилар. Ҳаммаси бузуқ... Ҳисор ноҳиясида 3,5 минг, Данғарда тўрт минг қиз заҳм билан касалланган. Ислом ҳаракати зарур, миллатни уйғотиш керак. Эй, азизлар! Бугун кураш бошланди... Коммунистларнинг кулини кўкка совуриш керак...»

Ҳар бир таклифдан сўнг ваҳобийларнинг: «Аллоҳу акбар! Аллоҳу акбар! Аллоҳу акбар» деган овозлари момақалдироқдек жаранглайди. (Муштарийлардан, айниқса оналар ва опа-сингиллардан бугунги кунда ноқонуний «ислом фирқасининг» фаол тарғиботчиларидан бири мулла Қиёмиддиннинг сўзларини келтирганлигимиз учун узр сўраймиз). Ваҳобийлар, шу жумладан, мулла Қиёмиддин йиғинда қон тўкишга қилган даъвати учинчи февралда содир бўлди. Шуни айтиб ўтиш кераки, эслатиб ўтилган магнит ёзуви 14 февралда кўрилган оператив ва тергов чора-тадбирлари натижасида Давлат хавфсизлик қўмитаси ходимларининг қўлига тушди. Сафарали Кенжаев бундан яхши хабардор бўлишига қарамай, у Олий Кенгаш минбарида таъкидлаб ўтдики, Давлат хавфсизлик қўмитаси ваҳобийларнинг Арбобхотундаги даъватлари ва тайёргарликлари тўғрисида хабардор қилинган эди, лекин ҳокимиятни ўз вақтида огоҳлантирмади. Прокурор бирмунча босиқ бўлгани маъқул ва ўз сўзининг ижросини текшириб кўриши лозим.

Гап февраль воқеалари ҳақида борар экан, жумҳурият Олий Кенгаши комиссиясининг хулосасини эслатиб ўтиш зарур. Унда реакцион диндорлар, уларнинг шогирдлари ташкил этган оммавий тартибсизликлардаги роли ва ўрни батафсил баён қилиб берилган.

Февралнинг бошида «Растохез» аҳоли ўртасида митинг бўлиши, у 17 февралда ўтиши ҳақида миш-мишлар тарқатганлиги тўғрисида ҳам ломлим демай ўтиб бўлмайди. Ана шу ташкилот ваҳобийлар тимсолида ҳокимиятга интилаётган муллани кўришни истардилар. Бу — факт. Жумладан, ана шу оқимнинг тарафдори бўлган Оржоникидзеобод ноҳиясидан Мусаев Абдулло жума намозидан кейин масжидда тўққизинчи февралдаги ваъзида шундай деди: «Эй, мусулмонлар! «Растохез» 17 февралда катта митинг ўтказишга тўпланишидан хабарингиз борми? Бу митингда қатнашиш — динга ишонувчи ҳар бир мўминнинг бурчи». «Растохез»нинг бундай иш услуби бошқа ноҳияларда ҳам кузатилди.

Таассуфки, ана шу ташкилот фаровонликка эришишни ният қилган бўлса, эндиликда ўт билан ўйнашмоқда. Ёки, аксинча, ўт улар билан ўйнашмоқда... «Растохез»нинг раҳбарияти ва аъзолари Эрондаги ислом инқилобининг сабоқларини унутиб қўйдилар. Инқилоб ғалаба қозонгунга қадар барча фирқалар, шу жумладан, сиртдан ислом йўналишида бўлган «Тудэ» коммунистик фирқаси халқ ҳаракатида ҳамкорлик қилдилар ва қатнашдилар. Лекин инқилобнинг биринчи куни ана шу фирқалар ҳамкорлик қилишининг охирги куни бўлди. Инқилоб раҳбари муддаога эришгандан сўнг: «Биз Аллоҳ номидан иш кўрувчи ягона фирқанигина эътироф этамиз», деб эълон қилди. «Ҳизбуллах! («Аллоҳ фирқаси») қисқа муддат ичида ислом давлати томонидан ташкил этилган механизм ёрдамида тараққийпарвар мафкурадаги вакилларинигина эмас, балки баррикадаларда елкама-елка турган, ислом қарашларига душман бўлмаганларни ҳам зиндонларга ташлади ва қатл этди. Ўзгаларнинг хатоларидан сабоқ олиш фойдадан холи эмас...

Ваҳобийлар қўяётган бош мавзу — чиндан ҳам жумҳурият иқтисодиётининг оғирлиги, уй-жойнинг, қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг етишмаслигидир. Афсуски, бу аччиқ ҳақиқат. Лекин виждонан сўраганда ваҳобийлардан бирор бир киши, шу жумладан уларнинг раҳнамолари Авсамад Ҳимматов, Саидиброҳим Гадоев йилига жилла бўлмаганда бир ой қурилишда, қишлоқ хўжалигида, заводда ёки фабрикада оғир ишда ишлаганмикан? Ўзи ва ҳамфикрлари учун бирор бир нарса ишлаб чиқарганми? Йўқ! Ҳеч қачон бундай иш қилган эмас! Меҳнаткаш халқнинг рўйхатларида уларнинг исм-шарифларини топа олмайсиз. Уларнинг 80 фоизи жумҳурият ИИВ соқчилиги бўлимларида, лифтчилар, маҳкама объектларининг қоровуллари бўлиб ишлайдилар. Яъни улар бир кеча кундуз «навбатчиликдан» сўнг уч кун дам олиш имкониятига эгадирлар. Шундан дам олиш учун эмас, балки «муҳим сиёсий» ишлар билан шуғулланадилар, жумҳурият иқтисодиётининг аҳволини «таҳлил этадилар», турли хил йиғинлар ўтказадилар, хуружларни амалга оширадилар.

Буни тасдиқлаш учун ваҳобийлар «Ислом» фирқаси» уламолар кенгашининг рўйхатига назар ташлайлик. 37 кишидан 8 киши соқчи, 5 киши қоровул, уч киши лифтчи, 4 киши масжид ходими, 6 киши ҳеч қаерда ишламайди, олий халқ хўжалик мутахассислигига эга бўлиб, масжиддаги мафкуравий ишга икки киши ўтган. Қолганларнинг иш жойлари баҳсли. Ваҳобийларнинг ёши 16 дан то 45 ёш ўртасида. «Ислом фирқаси» уламолар кенгаши аъзоларидан бирининг паспортидаги «Таваллуд йили» бандига 1926 йил санаси ёзилган. У буни нотўғри ҳужжатлар орқали тўғрилаган. Агар шундай бўлмаса ўзини тарбиялаган аммасидан ўн ёш катта бўлармиди? Мана «ислом фирқаси»нинг жумҳурият иқтисодий турмуши оғир бўлган бир пайтда ҳокимиятга муносабати. Ахир қурилишларга 6641 киши, саноатга 2,5 минг киши, қишлоқ хўжалик тармоқларига эса 7300 киши зарур бир пайтда бундай йўл тутиш инсофданмикан? Бу рақамлар эса ўсиб бормоқда.

Ваҳобийларнинг давлат ва ижтимоий мулкка бўлган муносабатлари назарияси кишини ҳайратга солади. Суҳбатлардан бирида жумҳуриятда таниқли бўлган ваҳобийлардан бири ўзининг иқтисодий дастурини баён қилди: «Бизнинг йўлимиз — Эрон йўли. Ислом ва мусулмонлар учун бойлик хос эмас. Майли, кишилар камбағал бўлишаверсин ва қўл учида тирикчилик ўтказаверишсин. Муҳими улар соф диндорлар бўлсинлар».

Пировардида шуни таъкидлаб ўтмоқчиманки, ўрта аср шаклида ўта реакцион фундаментализмнинг юзага келиши, ўз муддаосига эришиш учун барча услублар ва воситалардан фойдаланиши Тожикистонда яқинда ноқонуний туғилган ислом ҳокимиятсевар фирқаси шубҳасиз жумҳурият иқтисодий аҳволининг, кишилар турмуш даражасининг пастлиги, ҳукмрон мафкуранинг инқирози натижаси ҳисобланади. Ривожланган жамиятда ҳеч қачон феодализмга, қабоҳатга ва зулмга қайтиш хавф солмайди.

Жумҳурият Олий Кенгаши, Коммунистик фирқа, соғлом куч, яқинда ташкил этилган Демократик фирқа, барча демократик асосларда Тожикистон давлатини мустаҳкамлашга, жумҳуриятни сиёсий ва иқтисодий инқироздан олиб чиқишга интилишларига шубҳа йўқ.

Ўрта асрга қайтиш ва нохуш ўтмишни такрорлаш ишчига ва деҳқонга, мактаб ўқувчисига ва талабага, муаллимга ва олимга, бирор бир фирқа аъзосига ва фирқасизга ижодий ходимга ва ҳуқуқ-тартиботни муҳофаза қилиш органларининг ходимига бир хилда хавф солади. Бу жанг майдони якдилликни тақозо этади.

(«ТОЖИКИСТОНИ СОВЕТИ» рўзномаси: 1990 йил, декабрь).

КАМАЛАК

ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

Санъат

СУЛОЛА

ёхуд режиссёр Асқар Фатхуллин билан мулоқот

— Биласизми, раҳматли отангиз Зийнат акани яхши танирдим. Ёзувчилар уюшмасида хизмат қилган кезларим «Катта ўғлим режиссёр бўлди, ҳали кичиги ҳам санъаткор бўлади» дердилар отапиқ ғурури билан. Шундан буён экран титрларида Фатхуллин фамилиясини эҳ-ҳе, неча бора кўрмадик... Айтингчи, бу падарбузрукворингиз башорати туфайлими, ёки!..

— Башоратлари десак ҳам бўлади. Акам Дилшод иқтидори тез тан олинди. Уни ҳатто Марказий студияга таклиф қилишди. Шу боис мен ҳам бевосита санъатга ошифта бўлдим. Болалигимдан фортепьяно чалардим. 14-15 ёшимда акамнинг ёнига, Москвага тез-тез борардим. Дўстлари Али Ҳамроев, Элёр Эшмуҳамедов билан суҳбатлари қизиган пайтларнинг шоҳиди бўлганман. Шу зайл санъатга тобора яқинлашдим. «Ялла» дастасини ташкил этишда фаол қатнашдим. 1970—1977 йилларда даста «оёққа тургунча» ишладим. Кейин «Наво» дастасига бошчилик қилдим. 1979 йили «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист» унвонига лойиқ кўришди.

— Эстрада санъатининг ўзига яраша завқ-шавқи бор. Фортепьяно оҳанглари ўта сеҳрли. Шундай экан, уйдан кино санъати — режиссурага ўтишга сизни нима мажбур қилди!

— Биласизми, умр инсонга бир марта берилади. Унинг мавсумий даврлари табиатдан, яратганнинг ўзидан белгилаб қўйилган. Болалик — баҳор, ёшлик — ёзлик, кишилик — кузлик, қарилик — қишлик. Демак, яшаш тарзи ҳам феълатвор, бажаражак иши ҳам шу фаслларга мос тушиши лозим. Айтайлик 50 яшар одам ўн яшар боланинг қилиғини қилса қанчалик эриш туюлади. Айниқса, санъат борасида бунга риоя қилиш керак. Ёш бир йигитчанинг саҳнада ўзига ярашиқлик либосда куй чалиши қаёқда-ю, кишилик фаслига кирган жуссаси ҳам ихтиёрисиз тўлишиб қолган одамнинг саҳнада чолғу асбобини чалиши қаёқда. Бошқаларни билмадим-у, ҳар қалай бу менинг фалсафам. Шу сабаб қолаверса, акамнинг маслаҳати билан 1984 йили олий режиссура курсига ўқишга кирдим. Дастлабки пайтлар жуда қийин бўлди.

Бир қарашда ҳар иккиси ҳам ижод. Лекин фортепьянода ифода усули ўзингга боғлиқ. Ҳис-ҳаяжонингни куйга кўчирасан. Кинода эса актёрларни танлай олиш, улар билан тил топа билиш масъулияти кучли. Ўз-ўзидан бошқалар сенга, сен эса бошқаларга боғлиқ бўлиб қоласан. Яна техника, мусиқа ва бошқа қанча нарсалар бор.

— Лекин шунча қийинчилик бўлса ҳам кино сизни ўзига тортаверган...

— Ҳа, 1986 йилда диплом иши сифатида «Тимдалаш»ни яратганимдан сўнг меҳрим янада ортди. Қисқа метражли бу бадиий асар мавзуи ўзига хос эди. Унда ёш йигит ҳаётда катталар билан тўқнашади. Улар билан маънавий курашади. Орадан бир йил ўтгач, фильм Оберхаузен — ГФРда ўтказилган кўрикда «Гран-при» мукофотига сазовор бўлди. Кейин Андрей Тарковский хотирасига ўтказилган Москва Халқаро танқидчилиги мукофотини олди.

Иккинчи фильм «Ғаройиб ёки кимдир бошқа»ни грузин И. Кверкадзе сценарийси асосида суратга олдим. Унинг ҳам бошқалардан ажралиб турадиган томонлари бор. Бутун умри давомида ҳеч нарса қилиб улгурмаган ва ҳеч нарсага эришолмаган инсон ҳаёти бус-бутунлигича акс эттирилади. Унга ҳеч қандай сиёсат аралашмаган. Ниятим ҳам шу эди. Фақат одам ҳақида асар яратиш. Чунки бугун сиёсатга боғлаб асар яратилса, эртаги кун сиёсатига тўғри келмай қолиши мумкин. Бундай қисқа даврга мўлжалланган гапларни ҳужжатли ленталар зиммасига юклаш керак.

Таассуфки, фильмни томошабинлар яхши кутиб олишган бўлса ҳам, экранда кўп кўрсатилмади. Аниқроқ айтсам, кўрсатишмади. Ҳа, кино санъатидаги зиёлиларни икки гуруҳга бўлиш мумкин. Баъзилари борки, қандай буюришса, шундай яшашга мажбур. Айтгувчиларнинг сўзи қонун. Бу ҳатто марказдан бошланади. Улар истасалар фильм қўйилади. Исташмаса хоҳлаган лентани экранга чиқармай қўйишади. Ўзбек киносининг бир жойда депсиниб қолаётганлигининг асосий сабабларидан бири шу.

— Ҳозирги кунда қай бир соҳани қараманг, муаммо устига муаммо юзага келаяпти. Ечимидан эса дарак йўқ. Кечагина турғунлик деб қоралаганимиз бугунги адоғсиз алғов-далғов давр олдида ҳеч гапга ўхшамай қолди. Назаримда фақат гапимиз, гапиришимиз кўпайди. Шу маънода айтингчи, кино олдида қандай муаммолар бор!

— Жумҳуриятимизда кейинги пайтларда студиялар кўпайиб кетди. «Ўзбекфильм»нинг ўзи учта студияга бўлинди. Ишлаш жараёнида бир студия билан келишолмасанг, марҳамат, иккинчисига ўтиб ишлайверасан. Демак, имконият бор. Хўш, нега бўлмаса қарийб тўрт йил мобайнида силжиш йўқ. Чунки фақат пул учун кино яратишга ружу кўпайди. Шахсан мен буни истамайман.

Аҳамият беринг-а, яратилган ленталарнинг ярмидан кўпи мафия ҳақида. Ўғирлик ва уруш ҳақида. Кино — санъатнинг энг юксак туридир. У эзгу туйғуларни тарғиб қилиши, одамларни тарбиялаши лозим. Ҳозирча шундоғам ҳаёт жуда мураккаблашиб, оғирлашиб кетди. Кундан-кунга яна ҳам қийинлашмоқда. Чинакам қадриятларимиз йўқолиб бораяпти. Биз ана шу қадриятларни, эзгу нарсаларни тарғиб қилиб, инсонни руҳлантириш ўрнига охирги умид, интилишларини ҳам барбод этаяпмиз. Ҳаёт остонасида қай томонга қадам қўйишини билмай турганларга мана бу йўлдан борсанг, нашаванд бўласан, мана бундай қилсанг, машина ўғирлаб, пул орттирасан деб кўрсатаяпмиз.

— Тўғри айтасиз, ёшлик хотирам алдамаса, авваллари кинога дам олиш учун борардик. «Ўтган кунлар», «Тоҳир ва Зуҳра»ни кўриб мириқиб қайтардик. Чунки уларда фарзанднинг ота-онага ҳурмати, муомаласи ҳам, эзгу туйғу, муҳаббат ҳам, ота-онанинг оиладаги ўрни ҳам — ҳамма-ҳаммасини кўриб, ҳам ўрганиб, ҳам қувониб чиқардик. Энди-чи! Қайси фильмни кўрманг, юқорида таъкидлаганингиздек, тўполондан бошингиз оғриб, «ўлди-ўлдиси»дан юрагингизни ҳовучлаб чиқасиз. Шундай эмасми!

— Очиғини айтсам, юқоридаги кўрсатма билан кино санъатини яхшилаб бўлмайди. Бу ишни томошабин ҳукмига ташлаш керак. Улар зукко, ақлли, яна бир гап: «Ўзбекфильм»да яқинда вахтёр ҳам кино олади, дейишади. Чунки кимнинг пули бўлса бас. Профессионалликнинг роли қолмаган. Ахир дўхтирлар ҳам турлича: юракни операция қиладигани бор, оддий кўричакни операция қиладигани бор. Кино санъатимизда бу масалалар ҳеч кимни қизиқтирмай қўйди.

Миллий кино ҳақида кўп гап бўлаяпти. Тўғри, лекин биз уни шундай миллийлаштиришимиз лозимки, ер юзининг барча бурчагида тушунарли бўлсин. Бу борада гуржилардан ўрганса бўлади. Улар ҳаммани қизиқтирадиган ва ҳаммага тушунарли мавзу топа олишади. Ўртага қўйилган муаммолари ҳеч кимни бефарқ қолдирмайди.

— Режаларингиз!

— Ҳали айтганимдек муҳим сиёсий мавзуларга қўл уриш ниятим йўқ. Чунки давр нуқтаи назаридан тўлақонли йўналишни кўрмаяпман. Бугун бундоқ, эртага ундоқ. Қизиқиб, ўйлаб юрган мавзуларим йўқ эмас. Жумладан, уруш йилларида мамлакат ўт-олов ичида қолган пайтда «Алишер Навоий» фильмини қандай суратга олишган? Ёки Ботир Зокиров қандай қилиб машҳур хонанда бўлганлиги ҳақида бадиий фильм яратилса, унинг юзлаб мухлислари хушнуд бўлмасмиди? Биз катта, бой маданиятимизнинг бутун бир босқичини йўққа чиқараяпмиз. У Рашидовгами, кимга ишлаган бўлишидан қатъий назар яшаган. Мисол учун, адабиётда Шайхзода, эстрадада Ботир Зокиров каби. Нима учун биз Ботир Зокировдек юксак қобилият соҳибини Рашидовнинг эркатойи бўлган, деб эътибор қилмаслигимиз керак? Уни минглаб мухлислари ҳам ёқтиришган-ку, ҳамон ёқтиришади-ку. Қолаверса, у чинакам инсон эди. Шоҳга ҳам, гадога ҳам бир хил муомала қилган. Ҳатто гримхонада ўтирганида ҳам олдига кирган одамларга муомала қилиб, чой қуйиб узатганининг качча бор гувоҳи бўлганман.

Тошкент зилзиласи даврида Абдулла Қаҳҳор, Ғафур Ғулом, Шайхзода ва бир гуруҳ иқтидор соҳибларини Одессага жўнатишганди. Отам ўшанда мени ҳам бирга олиб кетгандилар. Уларнинг бир-бирига муносабатлари, бир неча тилни мукаммал эгаллаганликлари, ижод борасидаги баҳсларини эслайман. Бугун ён-веримдан қанча ахтармай улар каби фидойи, ҳар тарафлама мукаммал инсонларни топа олмайман. Менимча, уларнинг ҳар бирининг ҳаёти, инсоний фазилати, қуйингки, файзу салватининг ўзи кинога лойиқ. Буни унутмаслигимиз керак. Унутсак, келгуси авлод кечирмайди. Санъаткорлар сулоласи бўлмиш оиламизнинг кенжаси сифатида буларнинг барчасини отам руҳи олдидаги бурчим, вазифам деб биламан. Улгурмаганларимни бўлғуси режиссёр ўғлим Темур бажарса, ажаб эмас.

Суҳбатни
Муқаддас СОЛИҲ қизи
олиб борди.

Самарқанднинг Корея Халқ Демократик Республикаси билан ўзаро алоқаси яхши самаралар бермоқда. Бу ерда очилган корейс халқ усталари асарлари сотув кўргазмаси халқаро алоқаларни мустаҳкамлашда муҳим омил бўляпти. Келгусида қўҳна шаҳарда улар ишлаб чиқарган турли хил халқ истеъмол моллари — мато, кийим-кечак, электр техника асбоблари, оёқ кийимлар сотув кўргазмаси уюштириш мўлжалланмоқда.

СУРАТДА: сотув — кўргазма зали.

Р. ҒАФУРОВ сурати
(ЎзТАГ).

ДАЛВ ЮЛДУЗЛАР ТУРКУМИ

(21 ЯНВАРЬ — 19 ФЕВРАЛЬ) ТАЪСИРЧАН

Ҳаво белгиси — хаёлпараст.

Шу ойда туғилганлар инсонийлик фазилатлари билан ўзгаларни жалб этишади. Бироқ уларни содда деб ўйлаш ҳам тўғри бўлмасди. Ортиқча донишмандлик улар учун бегона, иштиёқ, қизиқиш туфайлигина улар ҳаракатга тушадилар. Улар ҳамиша, ҳар ишда мустақилликни ёқтиришади. Шунинг учун ҳам ҳаётда кўпинча ёлғизланиб қолишади. Бир маромда яшашларига қарамай, уларнинг дўстлари жуда оз бўлади.

Далв юлдузлар туркумида туғилган инсонларда хотира жуда кучли бўлмаса-да, нозик интуиция туфайли улар фикр уқиш ва воқеа-ҳодисаларни аввалдан англаш хислатига эга бўлишлари мумкин. Улар жуда одил, бир сўзли инсонлардир. Ўзгалардан қарз олиш ва беришни асло хуш кўришмайди. Афсуски, улар ўз саломатликлари билан мақтана олишмайди. Қишда совуқ, ёзда иссиқ уларни тез-тез безовта қилиб туради.

Шу ойда туғилганлар гарчанд журъатсиз бўлишмаса-да, бирор ният учун астойдил курашишни ёқтиришмайди. Улар сизга ишонишдан аввал сизни яхшилаб текшириб кўришади.

Умуман далвлар ўз фикрларини бировга зўрлаб ўтказишни ёқтиришмайди ва ўзлари ҳам деярли бировлар фикри билан ҳисоблашмайдилар.

Агар улар сиз билан дўстлашсалар, ҳеч қандай миш-миш бу дўстликка рахна сололмайди.

Уларда совуққонлик, омилкорлик, тез ўзгарувчанлик ўзига хос уйғунлик касб этган. Шунинг учун ҳам улар асаби бузилган, қони қайнаган инсонлар ва йиғлаётган чақалоқларни тез тинчита олишади. Афтидан уларнинг асаб тармоқлари ўта нозик. Уларнинг дунёқараши ва қизиқишлари доираси анча кенг. Шунинг учун ҳам ўз келажаклари тўғрисида кўп қайғуришади. Шу ойда туғилганлар қариндошлари ва дўстларининг ўзлари ҳақидаги фикри билан асло қизиқишмайди.

Уларда жисмоний ва маънавий уйғунлик акс этиб туради. Эҳтимол шу уйғунлик уларни ўзлиги, қиёфасини сақлаб туришга имкон берар.

Афсуски, барчага хос бўлган дардлардан улар ҳам бенасиб қолишмаган. Бироқ, касалликларни тез енгиш хислати уларда ҳам йўқ эмас.

Шатранж ажойиботлари

ШУНАҚАСИ ҲАМ БЎЛАРКАН...

Ҳамза театрининг эски биноси қаршисидаги чойхона бир вақтлар жуда обод, гавжум жой эди. Бунда ўша пайтдаги шинаванда самоварчи-ю, доимий чойхўр-шахматчиларнинг қиссалари борлигини кўп одам билади. 1955 йилнинг ёз оқшомларидан бири. Чойхона саҳни баланд жойдалигидан бўлса керак, ғирр-ғир шабадада ҳамма маза қилиб ҳордиқ чиқараяпти. Бир бурчакдаги сўри шахматчилар билан банд. Зикриё домла, Сайфи қори ака, Аброр ака, Миршоҳид акалар бор жойдан файз арирмиди?

— Бир қарашда нечтагача ўйинни кўрасиз, домла? — бир кун сўрашди Зикриё акадан.

— Бир қарашдами? Тахтага кўзим тушди дегунча шу ўйиннинг ҳаммасини кўриб бўлиб, иккинчисини ярмига олиб бориб қўяман!

ТАНТИЛИК

1909 йили Петербургда халқаро турнир ўтказилди. Бу турнирда яқин орада жаҳон биринчилиги учун бўладиган матчда қатнашадиган Ласкер билан Шлехтер ҳам бор эди. Улар ўртасидаги учрашувни кўришга жуда кўп одам йиғилди. Ўйин бошланадиган вақт ҳам етиб келди. Лекин Ласкердан дарак йўқ. Жаҳон чемпиони ярим соат кечикиб келди ва биринчи юришни қилди. Шу пайт судьялар-у, томошабинлар Шлехтернинг ғойиб бўлганини пайқашди. Кўп қидирувлардан сўнг уни боғдан топишди. Шлехтер бамайлихотир сайр қилиб юрарди. Унга Ласкер турнир залида экани ва биринчи юриш қилганини айтишганда, соатига қараб қўйдида, пинагина ҳам бузмай сайр қилишда давом этди. У ҳам роппа-роса 30 минут ўтгандан кейингина жавоб юришини қилди. «Бунақа илтифотларга муҳтож эмасман», — деди Шлехтер ўйин тугагач.

М. МУҲИДДИНОВ
тўплаган.

КРОССВОРД * КРОССВОРД * КРОССВОРД *

Жавоблар белгиланган хонадан рақам атрофига соат мили йўналишида ёзилади.

1. Иттифоқимизнинг Оврупо қисмидаги денгиз. 2. Кислороднинг бир кўриниши, газ. 3. Шифобахш жануб ўсимлиги. 4. Кислота билан ўзаро таъсир этиб, туз ҳосил қиладиган бирикма. 5. Саҳро билан ўралган обод ўлка. 6. Мақомлардан бири. 7. Қишки аравача. 8. Ширинлик тури. 9. Билим ўлчови. 10. Фотеҳ Ниёзий романи. 11. Африкадаги мамлакат. 12. Мусиқа асбоби. 13. Ахлоқ, тарбия мароми. 14. Бир байтдан иборат шеър. 15. Оғир юкли автомобиль ишлаб чиқариш корхонаси. 16. Пайт. 17. Электрон лампа. 18. Ўқув машғулоти. 19. Ов қилинган, ўлжа атамасининг мумтоз адабиётда қўлланилган номдоши. 20. Қишлоқ хўжалиги анжоми. 21. Испания футбол командаси. 22. Қозоқ шоири. 23. Суюқлик ўлчови бирлиги. 24. Тагида шохлаб ўсадиган майда дарахт. 25. Тўғри, чин сўзлари маънодоши. 26. Яхна таом. 27. Ғафур Ғулом шеъри. 28. Мирмуҳсин романи. 29. Шимолдаги ярим орол. 30. Истак. 31. Ўн икки буржнинг бири. 32. Болтиқбўйи жумҳурияти пойтахти. 33. Эстрада дастаси. 34. Баҳор чечаги. 35. Икки тоғ оралиғидаги жарлик. 36. Серсоя дарахт. 37. Ўрта Осиёдаги денгиз. 38. Экинзор майдон. 39. Войнич романи. 40. Ҳўл мева. 41. Ранглардан бири. 42. Асосан Кичик Осиё ва шимолий Африкада яшовчи миллат. 43. Йиртқич ҳайвон. 44. Яқин Шарқдаги давлат.

Ф. ОРИПОВ тузган.

Хандалар

Тинч океанидаги ороллардан бирида яшовчи кишидан сайёҳ сўради:

— Кокос ёнғоғи йиғиштириладиган мавсумда баланд пальмага чиқишдан қўрқмайсизми?

— Жиннимисиз, унга чиқиб аҳмоқ бўлибмизми? Бу ишни биз учун шамол бажаради.

— Агар шамол бўлмаса-чи?

— Унда бу мавсум биз учун ҳосилсиз йил ҳисобланади.

* * *

Маҳбус хотинидан хат олди.

— Нималарни ёзибди, — сўради камерадоши.

— Ўғлим яна ўз синфида иккинчи йилга қолдирилибди-я. Аҳмоқлар. Ахир бу оила учун қандай шармандалик, қандай уят-а?! — деди қайғуриб маҳбус ота.

* * *

Судья айбланувчидан сўради:

— Аввал қамалганмисиз?

— Йўқ, — жавоб берди кўзида ёш билан айбланувчи.

— Ҳечқиси йўқ, кўпам йиғлаб азият чекаверманг. Аввал қамалмаган бўлсангиз, мана энди... Гапимга ишонаверинг, — деди судья бамайлихотир.

* * *

Эр:

— Бугун ишдан жуда кеч қайтаман.

Хотин:

— Уйга яхшиси эртага кела қолинг, майлими?

— Нега?

— ...

* * *

Аскарлик ҳаётини энди бошлаган йигит бўлинма навбатчиси бўлди. Қисм командири ташқаридан ёнига келди ҳамки, чурқ этмади.

— Нега ҳисобот бермайсиз, — жаҳл билан ўшқирди командир.

— Нима, мен сизларга итманми, ҳар битта «келгинди»га ақиллайвериб, — баттарроқ ўшқирди аскар.

Ойнаи жаҳонда

3 ФЕВРАЛЬ — ЯКШАНБА

● **ЎзТВ I**

8.00 «Ҳафтанома» (такрор.). 9.00 Ойбекнинг «Навоий» романи асосида кўп серияли телевизион видеофильм. 3-қисм. 10.20 Спорт кўрсатувлари. 1. Баскетбол. 2. Шахмат мактаби. 11.30 «Омад ҳамиша келавермайди». Кинокомедия («Мосфильм»). 12.45 «Алифбо сабоқлари». 1-босқич (такрор). 13.20 «Деҳқон ва замин».

Тижорат кўрсатуви

14.40 «Шеробод тузи».

* * *

18.00 «Терговни бўғирсоқлар олиб боради». Қўғирчоқ фильм. 2-фильм. 18.10 Болалар учун. «Кичкинтой» кўрсатуви. 18.50 «Мультипанорама». 19.30 «Ахборот» (рус тилида). 19.50 «Ўзбекистон» киножурнали. 20.00 «Учрашув». «Қизиқчи-90» ғолиби Ҳожибой Тожибоев, Тожикистонда хизмат кўрсатган артист Қодир Мирашуров. 20.30 «Ахборот». 20.50 «Учрашув». «Қизиқчи-90» ғолиби Ҳожибой Тожибоев, Тожикистонда хизмат кўрсатган артист Қодир Мирашуров (давоми). 21.30 Москва. «Вақт». 22.15 Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллигига. Ойбекнинг «Навоий» романи асосида кўп серияли телевизион видеофильм. 4-қисм. 23.20 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● **ЎзТВ II**

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

9.00 «Сапеда». Мусиқий ахборот. 10.05 «Ҳар бир кишига ва барчага». 10.10 «Яхши дегани нима». 10.50 Кинопрограмма. 11.50 «Шарқ фирибгари». Бадиий фильм (рус тилида).

* * *

18.00 Кўрсатувлар тартиби. 18.05 «Шарқ фирибгари». Бадиий фильм (рус тилида). 19.20 «Бишнав аз най». «Маснавий маънавий». Жалолиддин Румий. 20.00 «Ҳафта». Информацион кўрсатув. 20.30 «Чеҳраи ҳунар». Жумҳуриятда хизмат кўрсатган артист М. Боротов. 21.15 «Ажойиб қуллар». Кинолавҳа. 21.30 Москва. «Вақт». 22.15 «Атои саҳна». Тожикистон ССЖ халқ артисти Ато Муҳаммаджонов. 23.15 «Телетомошабин ҳамроҳи».

● **МТ I**

8.30 «ТСН». 8.45 Ритмик гимнастика. 9.15 «Спортлото» тиражи. 9.30 «Эрта саҳарлаб». Болалар учун кўрсатув. 10.30 «Ватан хизматида». 11.30 Тонгги дам олиш программаси. 12.00 «Саёҳатчилар клуби». 13.20 «Қишлоқ янгиликлари». 14.20 М. Горький номли киностудиянинг 75 йиллигига. «Сепсиз қиз». Бадиий фильм (1936 й.). 15.45 «ТСН». 16.00 «Здоровье». 16.30 Мультфильмлар. 16.55 «Том» О. Табаков раҳбарлигидаги театр-студия фильм-спектаклининг премьераси. 18.40 «Уолт Дисней таништиради...»

Якшанба кинозали

19.30 «Лаънати китоб». Мультфильм премьераси. 20.05 МТ экранида биринчи марта. «Худонинг балоси». Бадиий фильм (А. Довженко номли киностудия). 21.30 «Вақт». 22.15 «Аркадий Арканов дўстлари билан ва дўстлар учун». 00.35 «Ўз-ўзингга мадад бер».

Тунги телевидение

01.20 «Олтин мина». Телевизион бадиий фильм. 2-серия. 02.30 «Мусиқий лифт». 03.30 «Янги йил детективи».

● **МТ II**

12.30 ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ «ДЎСТЛИК» ВИДЕОКАНАЛИ

16.00 Хоккей. ССЖИ чемпионати. МАСК — «Динамо» (Москва). 18.15 «Осиё овози». Эстрада дам олиш программаси. 2-қисм. 19.45 «Планета». Халқаро программа. 20.45 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 21.00 Россиянинг парламент хабарномаси. 21.15 «Мастер, Маргарита... испанчадан эркин таржима». Телевизион ҳужжатли фильм. 21.25 Коллаж. 21.30 «Вақт» (сурдо таржимаси билан). 22.15 Муаллифлик телевидениеси. «Эркин учиш», «Тунов кун» «Ибодатга чорловчи қўнғироқ овози». 00.15 Борис Штоколов концертларида. 00.50 «Американча дуэль». Д. Биксбининг шу номли ҳикояси мотивлари асосида мусиқий томоша.

Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси ва «Ёш ленинчи» рўзномаси жамоаси Хоразм вилояти комсомол қўмитасининг биринчи котиби Бахтиёр Менглиевга онаси **Онабиби ШЕХОВА**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Бош муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ: Муқаддас АБДУСАМАТОВА, Зиёвиддин ОРТИҚХЎЖАЕВ, Карим РАҲИМОВ, Фаррух РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Зайниддин РИХСИЕВ (масъул котиб), Қурбон ЭШМАТОВ.

Таъсис этувчи: Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси
(УЧРЕДИТЕЛЬ ЦК ЛКСМ УЗБЕКИСТАНА)

Рўзнома 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган.

БЎЛИМЛАР: ёшлар сиёсати — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-55-96; табиат ва эко логия — 32-57-52; иқтисодиёт ва тижорат — 32-58-47; ахлоқ ва ахборот — 32-57-52; спорт, ва ватанпарварлик — 32-55-81; халқ таълими — 32-58-48; хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; қабулхона — 32-56-58.

Манзилгоҳимиз: 700083. Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Индекс: 64607.
380.000 нусхада чоп этилади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Рўзномамиз ҳафтанинг сешанба, чоршанба, жума, шанба кунлари чиқади.

Яна рўзномада кўришгунча!

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси

Буюртма: 4732

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12